

Valuma- aluesuunnittelun tiekartta vuoteen 2030

Maa- ja metsätalousministeriö
Ympäristöministeriö

Valtioneuvoston julkaisu 2024:6

Valuma-alue suunnittelun tiekartta vuoteen 2030

Maa- ja metsätalousministeriö

Ympäristöministeriö

Valtioneuvosto Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö

CC BY-NC 4.0

ISBN pdf: 978-952-383-727-0

ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Valuma-alueuunnittelun tiekartta vuoteen 2030

Valtioneuvoston julkaisu 2024:6

Julkaisija Valtioneuvosto

Tekijä/t Anne-Mari Rytönen, Lauri Ahopelto, Johanna Helkimo, Sini Olin, Antton Keto, Antti Leinonen ja Olle Häggblom

Yhteisötekijä Maa- ja metsätalousministeriö
Ympäristöministeriö

Kieli Suomi

Sivumäärä 45

Tiivistelmä

Valuma-alueuunnittelun tiekartan tavoitteena on määritellä periaatteet monitavoitteiselle valuma-alueuunnittelulle sekä toimenpiteet valuma-alueuunnittelun valtavirtaistamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Valuma-alue on maastonmuotojen rajaama alue, jolta joki, puro tai uoma kerää sille sataneen veden. Valuma-alueen ominaisuudet ja maankäyttö vaikuttavat vesien tilaan, vesimääriin ja niiden vaihteluun sekä vesistä riippuvaisiin elinympäristöihin.

Eri toteuttajatahojen vastuulla olevat toimenpiteet, joilla parannetaan maa- ja metsätalouden ja yhdyskuntien vesienhallintaa ja muuttuvaan ilmastoon sopeutumista, hillitään maankäyttösektorin ilmastopäästöjä, vaikutetaan pinta- ja pohjavesien tilaan sekä lisätään vesiympäristöjen monimuotoisuutta ja kalakantojen elinvoimaisuutta, liittyvät toisiinsa. Valuma-alueuunnittelu voi tarjota ratkaisuja näiden erilaisten tavoitteiden yhteensovittamiseen, yhteisvaikutusten hallintaan sekä vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseen.

Valuma-alueuunnittelun tiekartta on laadittu maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Tiekarttaan on koottu jo käynnissä olevia toimenpiteitä ja uusia avauksia, jotka on koottu kolmen päätavoitteen alle. Tavoitteiden ja niihin liittyvien toimenpidekokonaisuuksien avulla ministeriöt sidosryhmineen voivat tukea valuma-alueuunnittelun yleistymistä.

Asiasanat vesitalous, vesienhoito, valuma-alueet, vesistösuunnittelu

ISBN PDF 978-952-383-727-0

ISSN PDF 2490-0966

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-727-0>

Färdplan för avrinningsområdesplanering

Statsrådets publikationer 2024:6

Utgivare Statsrådet

Författare Anne-Mari Rytkönen, Lauri Ahopelto, Johanna Helkimo, Sini Olin, Antton Keto, Antti Leinonen och Olle Häggblom

Utarbetad av Jord- och skogsbruksministeriet
Miljöministeriet

Språk Finska

Sidantal

45

Referat

Målet med färdplanen för att planera avrinningsområden är att fastställa principer för avrinningsområdesplanering med många mål samt åtgärder för att planeringen ska bli en normal del av verksamheten senast 2030. Ett avrinningsområde är ett område som avgränsas av terrängformerna och från vilket en å, bäck eller flodbädd samlar upp regnvattnet. Avrinningsområdets egenskaper och markanvändningen i området inverkar på vattendragens status, vattenmängderna och deras variation samt på de livsmiljöer som är beroende av vattendragen.

De åtgärder som olika aktörer ansvarar för och som förbättrar vattenhushållningen inom jord- och skogsbruket och i tätbebyggelser och bidrar till anpassningen till klimatförändringen, minskar markanvändningssektorns klimatutsläpp, påverkar yt- och grundvattnets status, ökar mångfalden i vattenmiljöer och som förbättrar fiskbestånds livskraft har samband med varandra. Avrinningsområdesplanering kan erbjuda lösningar för att samordna dessa olika mål, hantera de sammanverkande konsekvenserna och förbättra genomslagskraften och kostnadseffektiviteten.

Färdplanen för avrinningsområdesplanering har utarbetats i samarbete mellan jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet. I färdplanen finns en sammanställning av de redan pågående åtgärderna och nya initiativ som är samlade under tre huvudsakliga mål. Med hjälp av målen och åtgärdshelheterna i anslutning till målen kan ministerierna och intressegrupperna bidra till att avrinningsområdesplaneringen börjar vinna mark i högre grad.

Nyckelord vattenhushållning, vattenvård, avrinningsområden, vattenplanering

ISBN PDF 978-952-383-727-0

ISSN PDF

2490-0966

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-727-0>

Roadmap for Catchment-based Planning

Publications of the Finnish Government 2024:6

Publisher Finnish Government

Author(s) Anne-Mari Rytkönen, Lauri Ahopelto, Johanna Helkimo, Sini Olin, Antton Keto, Antti Leinonen and Olle Häggblom

Group author Ministry of Agriculture and Forestry
Ministry of the Environment

Language Finnish **Pages** 45

Abstract

The aim of the Roadmap for Catchment-based Planning is to define the principles for multi-objective planning based on catchment areas and the measures for mainstreaming the planning by 2030. A catchment is an area delimited by topographic features from which a river, stream or channel collects rainwater. The features of the catchment area and type of land use have impacts on the state of water bodies, water volumes and variation in these, and on habitats that depend on water.

The measures of different parties responsible for the implementation are interlinked. The measures are concerned with improving water management and climate change adaptation in agriculture, forestry and communities, mitigating climate emissions in the land use sector, influencing the state of surface waters and groundwater, and enhancing the biodiversity of aquatic environments and the viability of fish stocks. Catchment-based planning can offer solutions for coordinating these different kinds of objectives, managing synergies and improving impact and cost-effectiveness.

The Roadmap for Catchment-based Planning has been prepared in cooperation between the Ministry of Agriculture and Forestry and the Ministry of the Environment. In the roadmap, measures that are already being implemented and new initiatives have been compiled under three main goals. Through these goals and the sets of measures related to them the ministries and their partners can support the mainstreaming of catchment-based planning.

Keywords water resources management, catchment areas, river basin management planning

ISBN PDF 978-952-383-727-0

ISSN PDF 2490-0966

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-727-0>

Sisältö

Esipuhe	7
Johdanto	9
Miksi valuma-aluekäytöstä suunnittelua tarvitaan?	10
Valuma-alue suunnittelun pullonkaulat	14
Monitavoitteisen valuma-alue suunnittelun periaatteet	16
TAVOITE 1. Valuma-alue suunnittelu on vakiintunut toimintatapana. Valuma- alue suunnitelmia laaditaan tarvelähtöisesti ja ne ohjaavat käytännön toimia	19
Vahvistetaan yhteistyötä ja toiminnan koordinoitua valuma-alueilla.....	19
Laaditaan valuma-alue suunnitelmia tarvelähtöisesti ja toteutetaan niiden mukaisia toimia	21
Kehitetään valuma-alue suunnittelua tukevia työskentelytapoja ja suunnitteluprosesseja	23
TAVOITE 2. Valuma-alue suunnittelun osaaminen on kasvanut. Kattavat tietovarannot ja suunnittelutyökalut ovat kaikkien toimijoiden käytössä	26
Parannetaan valuma-alue suunnittelun tietopohjaa sekä lisätään ymmärrystä ja osaamista kaikilla tasoilla.....	26
Kehitetään paikkatietoaineistoja ja suunnittelutyökaluja tukemaan toimenpiteiden kohdentamista ja vaikutusten arviointia	29
TAVOITE 3. Ohjauskeinot ja rahoitusvälineet mahdollistavat toimien kustannustehokkaan, oikeudenmukaisen ja monitavoitteisen kohdentamisen ja toteutuksen valuma-alueella	31
Julkisen sääntelyn ja tukijärjestelmien arviointi ja kehittäminen.....	31
Yksityisen sektorin vesivastuullisuus ja muiden yksityisten toimijoiden toimet ja rahoitus	35
Kooste tiekartan toimenpiteistä	37
Lähteet	40
Liitteet	
LIITE 1. Valuma-alue suunnittelun tasot.....	42
LIITE 2. Valuma-alue suunnitteluun liittyviä tavoitteita kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa.....	43

Julkaisun ulkopuoliset liitteet:

Liitteet 3-5 on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-727-0>

Esipuhe

Veden ja sen kuljettamien aineiden kiertokulku ylläpitää elämää ja liittää toisiinsa metsät, pellot ja vesistöt. Tiekartta luo ymmärryksen valuma-aluesuunnittelun tärkeydestä, tavoitteista ja periaatteista sekä tukee valuma-alueelähtöisyyden toteuttamista. Valuma-alueella tarkoitetaan aluetta, jolta vesi valuu maanpinnan muotojen ohjaamana vesistöön. Vesien hyvä tila ja vesivarojen kestävä hallinta turvaavat ruoantuotantoa ja metsätaloutta, auttavat sopeutumaan ilmastonmuutokseen ja varjelevat luonnon monimuotoisuutta.

Vanhan sanonnan mukaan vuodet eivät ole veljeksiä. Viime vuosien sään vaihtelut ja ääri-ilmiöt ovat tuoneet haasteita maa- ja metsätaloudelle sekä rakennetulle ympäristölle ja muistuttaneet meitä veden ja sen hallinnan tärkeydestä. Lisääntyvät sateet ja leudot talvet lisäävät rehevöittävää kuormitusta ja vaikuttavat vesien tilaan. Voimme reagoida paremmin ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin suunnittelemalla toimia valuma-alueelähtöisesti.

Vesien hyvän tilan saavuttaminen edellyttää, että kohdennamme vesistöhaittoja ennaltaehkäiseviä ja vähentäviä toimia valuma-alueella vaikuttavimpiin kohteisiin. Kestävän vesienhallinnan tulee perustua valuma-alueelähtöiseen suunnitteluun. Valuma-aluesuunnittelun avulla voidaan ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti eri toimialojen kytkökset valuma-alueella.

Valuma-aluesuunnittelun edistäminen toteuttaa osaltaan sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön strategioita. Ministeriöt ovatkin edistäneet yhteistyössä maa- ja metsätalouden kestävää vesienhallintaa, minkä tuloksena tämä tiekartta on syntynyt. Valuma-aluesuunnittelun yleistymiseen tarvitaankin osallistavaa, poikkihallinnollista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä vesien ja muiden luonnonvarojen käytön, hoidon ja suojelun välillä.

Tässä tiekartassa tarkastellaan tarpeita ja edellytyksiä ratkaista edellä mainittuja haasteita valuma-aluesuunnittelun keinoin. Tiekartassa määritellään konkreettiset toimintalinjat, joiden avulla voimme hallinnon toimilla ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa edistää valuma-aluesuunnittelua ja valuma-alueelähtöisyyden perustuvaa toimintojen suunnittelua, osaamista ja ohjausta. Tiekartan tavoitteena on myös luoda yhteistä ymmärrystä valuma-aluesuunnittelun tärkeydestä, tavoitteista ja periaatteista.

Toivomme, että tämä julkaisu kannustaa ja ohjaa vesi- ja luonnonvarojen käytön hallinnon, kehittämisen, suunnittelun ja toteutuksen parissa toimivia tahoja kohti valuma-aluelähtöistä kestävästä vesitaloutta ja ympäristövastuullista maankäyttöä. Yhdessä voimme vastata näihin haasteisiin ja luoda kestäviä ratkaisuja tuleville sukupolville.

Kiitämme molempien ministeriöiden virkamiehiä hyvästä hallinnonalat ylittävästä valmistelusta sekä valmisteluun osallistuneita sidosryhmiä.

Tammikuu 2024

Jaana Husu-Kallio
Juhani Damski

Johdanto

Joki tai puro kerää vetensä valuma-alueelta. Valuma-alueen ominaisuudet, kuten pinnanmuodot, pinta- ja pohjavesivarat, maaperän laatu sekä maankäyttö, vaikuttavat vesien tilaan, vesimääriin ja niiden vaihteluun sekä vesistä riippuvaisiin elinympäristöihin. Uomaverkoston kautta jokiin, järviin ja meriin virtaava vesi kytkee valuma-alueen eri maankäyttömuodot toisiinsa siten, että vesivaroihin vaikuttavat toimet ja niiden yhteisvaikutukset ulottuvat yksittäistä hanketta laajemmalle alueelle. Valuma-aluesuunnittelulla tarkoitetaan suunnittelua, joka ulottuu yli maankäyttö- ja maanomistusrajojen sovittaen yhteen erilaisia tavoitteita ja eri tahojen intressejä valuma-alueella.

Tässä tiekartassa valuma-aluesuunnittelua tarkastellaan erityisesti keinona vastata ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän haasteisiin. Toisiinsa liittyvillä toimenpiteillä parannetaan maa- ja metsätalouden ja yhdyskuntien vesienhallintaa, maan kasvukuntoa ja ääri-ilmiöihin varautumista, vaikutetaan pinta- ja pohjavesien tilaan ja hillitään maankäyttösektorin ilmastopäästöjä sekä lisätään vesiympäristöjen monimuotoisuutta ja kalakantojen elinvoimaisuutta. Valuma-aluesuunnittelu voi tarjota ratkaisuja näiden erilaisten tavoitteiden yhteensovittamiseen, yhteisvaikutusten hallintaan sekä toimenpiteiden tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseen.

Valuma-aluesuunnittelu on toistaiseksi yleistynyt hitaasti. Keskeisimpiä syitä tähän ovat pitkäjänteisen kokonaiskoordinaation, selkeän vastuutahon ja yhteistoiminnan käytäntöjen puuttuminen, pirstoutunut maanomistus, toisistaan irralliset, eri toimijoiden vastuulla olevat suunnittelu- ja rahoitusjärjestelmät sekä tietovarantojen hajanaisuus. Näihin pullonkauloihin pyritään vastaamaan tämän tiekartan avulla.

Tiekartta rakentuu kolmesta päätavoitteesta ja niihin liittyvistä toimenpidekokonaisuuksista. Ensimmäinen tavoite liittyy valuma-alueen toiminnan pysyvään luonteeseen koordinoimalla ja yhteistoiminnan lisäämiseen, suunnitelmien laadintaan sekä niiden toimeenpanon sujuvoittamiseen. Toinen tavoite liittyy valuma-aluesuunnittelun työkaluihin, tiedonhallintaan ja osaamiseen. Kolmantena tavoitteena on valuma-alueen toimintoja ohjaavien ohjauskeinojen tarkastelu ja kehittäminen.

Valuma-aluesuunnittelun tiekartan toimet ulottuvat vuoteen 2030 saakka. Tiekartta on yhteen kokoava dokumentti, johon on koottu sekä käynnissä olevia toimia että uusia avauksia. Tiekartan toimenpiteitä pyritään edistämään sekä hallinnon toimilla että yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Toimenpiteiden edistymistä seurataan vuosittain.

Valuma-aluesuunnittelun tiekartan valmisteluvaiheessa on käyty keskusteluja seuraavien tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatioiden, säätiöiden ja etujärjestöjen kanssa: ELY-keskukset, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Suomen metsäkeskus, Tapio Oy, Metsähallitus (Luontopalvelut, Eräpalvelut, Metsätalous), Kuntaliitto, Salaojayhdistys ja Salaojituksen tukisäätiö, Baltic Sea Action Group, John Nurmisen säätiö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Svenska lantbrukproducenternas centralförbund SCL ja Pro Agria Keskusten Liitto. Kiitämme kaikkia tiekartan valmisteluun osallistuneita ja kutsumme myös muut toimijat mukaan luomaan yhteistyötä ja toimintaa ilmasto- ja ympäristökestävien valuma-alueiden hyväksi.

Miksi valuma-aluelähtöistä suunnittelua tarvitaan?

Vesien tilan parantamisen, muuttuviin sää- ja vesioloihin sopeutumisen, maankäytön, turvemaiden ilmastotoimien ja elinympäristöjen hoidon toimenpiteet kytkeytyvät toisiinsa. Osaa niistä suunnitellaan jo osittain valuma-aluelähtöisesti, mutta suunnittelun mittakaava, suunnitteluprosessit, toimeenpanevat tahot sekä rahoituskanavat poikkeavat toisistaan ja ovat toisistaan erillisiä. Myös useat kansalliset ja alueelliset suunnitelmat ja ohjelmat laaditaan laajassa yhteistyössä, mutta ne eivät ohjaa osavaluma-alueella tehtäviä ratkaisuja tai ota niihin kantaa. Selkeää vastuutahoa tai toimintamallia hankkeiden keskinäiseen koordinointiin osavaluma-alueen tasolla ei ole.

Luontopohjaiset, monihyötyiset toimenpiteet liittyvät keskeisesti valuma-aluesuunnitteluun. Luontopohjaisilla ratkaisuilla on mahdollista saavuttaa samanaikaisia hyötyjä esimerkiksi tulva- ja kuivuusriskien hallinnassa, virtavesien hoidossa, vesien-suojelussa sekä vesi- ja rantaluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidossa. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi veden viivyttäminen soilla ja kosteikoissa, turvemaiden ja ojitusalueiden ennallistaminen ja vedenpalauttaminen sekä luonnonmukaiseen vesirakentamiseen perustuvat uomien kunnostus- ja kunnossapitohankkeet, kuten monimuotoiset suoja- ja rantavyöhykkeet, tulvatasanteet, uomien luontaisen mutkaisuuden lisääminen tai luonnonmukaiset ohitusuomat.

Seuraavassa on kuvattu, mitä hyötyä valuma-aluelähtöisestä suunnittelusta on ja miksi monitavoitteisia menetelmiä kannattaisi suosia eri tavoitteiden näkökulmasta.

Vesien tila on parantunut hitaasti ja muuttuva ilmasto lisää haasteita vesienhoidolle.

Vesienhoidon tavoitteena on saada joet, järvet, rannikkovedet ja pohjavedet hyvään ekologiseen tilaan sekä estää niiden tilan heikkeneminen. Vuonna 2019 tehdyn arvion mukaan Suomen järvien pinta-alasta 13 %, jokien pituudesta 32 %, rannikkovesistä 88 % ja pohjavesistä 2 % ei vielä ole saavuttanut hyvän ekologisen tilan tavoitetta. Toimenpiteistä huolimatta muutokset vesien tilassa näkyvät hitaasti.

Muuttuva ilmasto lisää useissa vesistöissä kuormituspainetta sekä kasvattaa sopeutumis- ja kunnostustoimenpiteiden tarvetta. Lisääntynyt sadanta ja rankkasateet lisäävät ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin erityisesti leutoina talvina, jolloin vesien rehevöityminen voimistuu. Lämpötilan ja valunnan nousulla on havaittu olevan yhteys vesistöjen tummumiseen. Vesistöjen rehevöityminen ja lämpeneminen voivat edelleen lisätä vesistöjen kasvihuonekaasupäästöjä. Lämpeneminen ja elinympäristöjen muutos tuovat mukanaan suoria ja epäsuoria lajistomuutoksia. Muuttuvassa ilmastossa tulvien odotetaan muuttuvan aiempaa epäsäännöllisemmiksi ja etenkin talvitulvien odotetaan yleistyvän. Myös kuivuusongelmat yleistyvät suurella osalla Suomea vaikuttaen sekä luontoon että yhteiskuntaan. Pienvedet ovat erityisen herkkiä ympäristömuutoksille.

Vaikuttavuuden varmistamiseksi vesistöjen ravinne- ja orgaanisen hiilen kuormitusta ennaltaehkäisevät ja vähentävät sekä vesiluonnon monimuotoisuutta ylläpitävät ja lisäävät toimenpiteet olisi kohdennettava valuma-alueella vaikuttavimpiin riskikohteisiin. Alueelliset ELY-keskukset vastaavat vesienhoidon suunnittelusta. Yleissuunnitelmataasoiset alueelliset vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat laaditaan laajapohjaisessa yhteistyössä vesien käyttäjien ja sidosryhmien kanssa, mutta eivät ohjaa osavaluma-alueella tehtävien ratkaisujen kohdentumista.

Alueelliset ELY-keskukset vastaavat vesienhoidon suunnittelusta. Yleissuunnitelmatasoiset alueelliset vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat laaditaan laajapohjaisessa yhteistyössä vesien käyttäjien ja sidosryhmien kanssa, mutta ne eivät ohjaa osavaluma-alueella tehtävien ratkaisujen kohdentumista.

Maa- ja metsätalouden vesitalouden hallinta ja muuttuviin vesioloihin sopeutuminen edellyttävät laajempaa kuin tila- tai lohkotason tarkastelua.

Maa- ja metsätalouden vesienhallinta esienhallinta on yhteydessä tuotanto-olosuhteiden ylläpitoon, maaperän terveyteen ja kasvukuntoon. Perinteisesti maa- ja metsätalouden maankuivatuksessa on suosittu toimenpiteitä, joiden avulla voidaan johtaa vedet mahdollisimman nopeasti pois viljellyltä alueelta tai talousmetsistä. Vesien pidättämisellä ja kierrättämisellä on kuitenkin yhä kasvavaa merkitystä tulviin ja kuivuuteen varautumisen, vesien- ja ympäristönsuojelun sekä turvemaiden maaperän kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen näkökulmasta. Maankuivatuksen tarveharkintaa on lisätty ja on edelleen lisättävä.

Maa- ja metsätalouden vesitaloushankkeita suunnitellaan käytännössä lohko- tai hanketasolla yksittäisten maanomistajien tai ojitusyhteisöjen toimesta. Tulviin tai kastelutarpeeseen varautuminen edellyttävät kuivatusinfran säätömahdollisuuksia ja vettä viivyttäviä ja pidempiaikaisia vesivarastoja kasvattavia rakenteita ja toimenpiteitä yläpuolisella valuma-alueella. Tämä edellyttää kiinteistörajat ja maankäyttömuodot ja kuivatusalueet ylittävää tarkastelua ja toimia.

Kuivuuteen varautumista tulee suunnitella kokonaisuutena vesistöalueen, osavaluma-alueen tai pienen valuma-alueen laajuudessa ottaen huomioon kaikki kuivuudesta kärsivät sektorit.

Ilmastonmuutoksen arvioidaan lisäävän kesäkauden kuivuuden yleisyyttä ja voimakkuutta suuressa osassa Suomea. Kuivuus on haaste erityisesti maataloudelle, vedenhankinnalle ja vesiekosysteemeille. Kastelujärjestelmät ovat Suomessa vielä varsin kehittymättömiä ja niistä on vain vähän kokemusta. Metsätaloudessa kuivuuteen liittyviä riskejä ovat erityisesti tuhohyönteisten ja metsäpalojen yleistyminen.

Kuivuuteen varautumiseksi tulee kehittää kustannustehokkaita menetelmiä kasteluun ja veden varastointiin. Myös metsäpalariskien vähentämiseksi olisi hyödyllistä lisätä valuma-alueen kosteikkojen määrää ja palauttaa vesiä tuottamattomille ojitusalueille. Prosessia kokonaisvaltaiselle kuivuusriskien hallinnalle ei vielä ole Suomessa olemassa, mutta sitä tulisi kehittää.

Suurimmat maankäyttösektorin ilmastopäästöjen vähennystavoitteet liittyvät turvemaiden vesitalouteen, vedenpinnan nostoon ja suometsätalouden käytäntöihin.

Turvelpeltojen pohjaveden pinnan nostamisella voidaan vähentää turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjä ja saada lisäksi hyötyjä vesiensuojelun, luonnon monimuotoisuuden ja tulvien vähentämisen kannalta. Maanviljelyssä keskeisiä ilmastotoimia ovat turvemaiden pellonraivauksesta luopuminen sekä olemassa olevien

turveltojen kosteikkoviljely. Tuottamattomia, heikosti viljeltäviä turveltoja voidaan vettää ilmastokosteikoiksi. Turveltojen lähivuosisikymmenien käyttömuutoksista luodaan kokonaisnäkemys parhaillaan valmisteltavassa [turveltojen käytön tiekartassa](#). Suomettien ilmastopäästöjä voidaan vähentää metsänhoitotoimin ja maaperän vesitaloutta säätelemällä. Peitteistä metsänkasvatusta suosimalla voidaan vähentää ilmasto- ja vesistöhaittoja aiheuttavaa ojien kaivamista sekä ylläpitää riittävää metsän kuivatustilaa.

Valuma-alueen suunnittelu ja eri maankäyttömuotojen yhteistyö voisi avata uusia mahdollisuuksia maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden saavuttamiseen ja turveltojen kestäväseen käyttöön pitkällä aikavälillä. Useiden tilojen yhteishankkeilla sekä maa- ja metsätaloussektoreiden yhteistyöllä voidaan suunnitella laaja-alaisia ja vaikuttavia kokonaisuuksia. Esimerkiksi vedenpinnan nostoon tähtäävissä hankkeissa tarvitaan usean maanomistajan yhteistyötä, koska toimenpiteiden vaikutukset voivat ulottua laajemmin sekä ylä- että alapuoliselle valuma-alueelle. Toistaiseksi kannustimet eri maankäyttömuotojen väliseen yhteistyöhön kuitenkin puuttuvat.

Kaavoituksessa ja rakentamisessa ilmasto- ja vesiolojen muuttuminen lisää yleissuunnittelun ja ennakkoinnin merkitystä.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää hallinnolliset ja kaava-alueiden sekä eri maankäyttömuotojen rajat ylittävää tarkastelua. Ilmastonmuutos voi pahentaa vesienhallinnan ongelmia rakennetussa ympäristössä ja aiheuttaa ongelmia sellaisilla alueilla, joilla niitä ei ole aiemmin ilmennyt. Kokonaisvaltaisella valuma-alueelähtöisellä suunnittelulla voidaan parantaa valumavesien hallintaa, ehkäistä vesistökuormitusta, kohdistaa tarkoituksenmukaisimpia toimenpiteitä hulevesien käsittelemiseksi ja luoda lajistollisesti ja maisemallisesti monimuotoisia kokonaisuuksia. Valuma-alue tulisi ottaa kuntakaavoituksen taustatietopohjaksi kaupunkitulvien hallinnan ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen parantamiseksi. Vesienhallinnan suunnitelmallisuutta tulisi lisätä maankäytön suunnittelun eri tasoilla, strategisen tason hulevesisuunnitelmasta yleis- ja asemakaavoitukseen ja rakennuslupamenettelyyn.

Valuma-alueelähtöisellä suunnittelulla vaikuttavuutta elinympäristökunnostuksiin

Elinympäristöjä ja niiden ennallistamis- ja hoitotoimia on vaikuttavuuden parantamiseksi tarkoituksenmukaista tarkastella laajoina kokonaisuuksina yksittäisten kohteiden sijaan. Monimuotoisuuden säilymisen ja lisäämisen kannalta tärkeää on elinympäristöjen kytkeytyvyys, erilaisten elinympäristöjen turvaaminen sekä eri lajien ja luontotyyppien välinen vuorovaikutus.

Valuma-aluelähtöisellä suunnittelulla voidaan lisätä useiden luontotyyppien hoidon, kuten pienvesien ja rantaluonnon kunnostusten, sekä soiden vesi- ja ravintalouden ennallistamisen vaikuttavuutta ja suojelualueiden ja elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä. Esimerkiksi virtavesien ja niiden valuma-alueiden kunnostustoimia kokonaisuutena suunnitellen ehkäistään kunnostettujen virtavesien liettymistä ja turvataan kunnostuksen hyötyjen säilyminen. Soiden luontaisen vesitalouden palauttamisen mahdollisuudet ja vaikutukset ovat kytköksissä ympäröivään maankäyttöön ja uomaverkoston. Maankäytön ohjauksella ja eri sektorien yhteistyönä tehtävällä alueiden käytön suunnittelulla voidaan vähentää elinympäristöjen pirstoutumista ja turvata edellytykset niiden kytkeytyvyyden säilymiselle ja lisäämiselle.

Valuma-aluesuunnittelun pullonkaulat

Valuma-aluesuunnittelun pullonkauloja on tarkasteltu erityisesti vesienhoidon ja vesienhallinnan näkökulmasta esim. Järvelän (2020) ja Linnamaan ym. (2023) selvityksissä sekä Maa- ja metsätalouden vesitalouden suuntaviivat muuttuvassa ympäristössä –julkaisussa (Hägglom ym. 2020). Keskeisimmät tunnistetut pullonkaulat liittyvät seuraaviin seikkoihin.

- **Valuma-aluesuunnittelu-käsitteelle ei ole vakiintunutta määritelmää:** valuma-aluesuunnittelulla on voitu viitata esimerkiksi vesistökuormituksen arviointiin, vesiensuojelurakenteiden tai vedenpidätysalueiden suunnitteluun tai vain yhteen tavoitteeseen tai tiettyntyyppisiin toimenpiteisiin keskittyvään tarkasteluun. Valuma-aluesuunnittelulla on tarkoitettu eri mittakaavatasoilla tapahtuvaa suunnittelua kokonaisten vesistöalueiden suunnittelusta yksittäisten kuivatusalueiden suunnitteluun.
- Valuma-alueelta puuttuu **koordinoiva ja yhteensovittava taho**, eikä nykyisillä toimijoilla ole resursseja pitkäjänteiseen koordinaation kehittämistyöhön. Valuma-aluesuunnittelun toimintamalleja on kehitetty useissa hankkeissa, mutta niiden tuotoksia ei ole systemaattisesti koottu tai otettu niissä tunnistettuja hyviä käytäntöjä laajemmin käyttöön.
- **Pirstoutunut maanomistajuus** on haaste valuma-aluesuunnittelulle ja erilaisten tavoitteiden yhteensovittamiselle.

- Monitavoitteisen valuma-alue suunnitteluun, kestävien vesienhallinnan kokonaisuuksiin ja valuma-alueen vaikutusten arviointiin **liittyvä osaaminen on vaihtelevaa ja keskittynyttä sekä monin paikoin suppeaa.** Luonnon monimuotoisuuden, hydrologian ja vesiensuojelun ulottuvuudet hallitsevista suunnittelijoista on pulaa. Myös toteuttajatasolla tarvitaan ymmärrystä vesienhallinnasta ja toimenpiteiden vaikutuksista.
- **Kokonaisvaltaisten suunnitelmien käytäntöön viemisen pullonkaulana ovat resurssien puute ja toimialakohtaiset tukijärjestelmät.** Tukijärjestelmät eivät ohjaa kohdentamaan toimenpiteitä vaikuttavuuden mukaan. Vesiensuojeluratkaisuja koskevat vaatimukset ja toimenpiteiden tukitasot myös vaihtelevat eri tukijärjestelmien välillä.
- **Valuma-alueen toimenpiteiden käyttöä, esimerkiksi vesiensuojelun osalta, ei ohjata kansallisessa lainsäädännössä.** Pelkästään vapaaehtoisuuteen ja informaatio-ohjaukseen perustuvat keinot ovat osoittautuneet riittämättömiksi aikaansaamaan valuma-alue lähtöistä toiminnan ohjausta.
- **Valuma-alue tarkasteluja tukevia paikkatietoaineistoja sekä arviointi- ja suunnittelutyökaluja** on kehitetty, mutta kaikki aineistot eivät ole avoimesti ja kootusti saatavilla eri käyttäjärühmille tai eivät palvele eri suunnittelutasojen mittakaavaa.
- **Monitavoitteisilla luontopohjaisilla menetelmillä** saataisiin edistettyä useita tavoitteita samanaikaisesti, mutta niiden hyödyistä, kustannustehokkuudesta ja käytettävyydestä on toistaiseksi vain vähän tietoa. Esimerkiksi luontopohjaisten tulvariskien hallinnan menetelmien toteuttamisen esteenä ovat olleet toimenpiteiden toteutuksen ja ylläpidon projektiluontoinen rahoitus sekä hallinnollisista rakenteista, joskus myös lupakäytännöistä, johtuvat seikat (Parjanne & Marttunen, 2021).

Monitavoitteisen valuma-alue suunnittelun periaatteet

Valuma-alue suunnittelun määritelmä ja tavoitteet

Valuma-alue suunnittelulla tarkoitetaan erilaisia tavoitteita ja eri tahojen intressejä yhteensovittavaa suunnittelua, joka kohdistuu valuma-alueeseen. Suunnitelmassa voidaan määritellä valuma-alueen ominaisuuksista riippuen toimenpiteitä vesien ekologisen tilan parantamiseksi, tulva- ja kuivuusriskien vähentämiseksi, maa- ja metsätalouden ja yhdyskuntien ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hilloinnin lisäämiseksi vesienhallinnan keinoin sekä luonnon monimuotoisuuden ja kalastonhoidon edistämiseksi. Valuma-alue suunnittelussa toimenpidetarpeita ja -mahdollisuuksia tarkastellaan maanomistus- ja maankäyttömuodot ylittävästi ja toimenpiteiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen.

Valuma-alue suunnittelulla ja siihen perustuvalla toimintojen ohjaamisella tavoitellaan synergiahyötyjä, resurssien tehokasta käyttöä sekä toimenpiteiden parempaa vaikuttavuutta. Valuma-alue lähtöinen suunnittelu tukee pitkän aikavälin kokonaiskestävää vesi- ja luonnonvarojen hallintaa.

Valuma-alue suunnittelun kohdealue

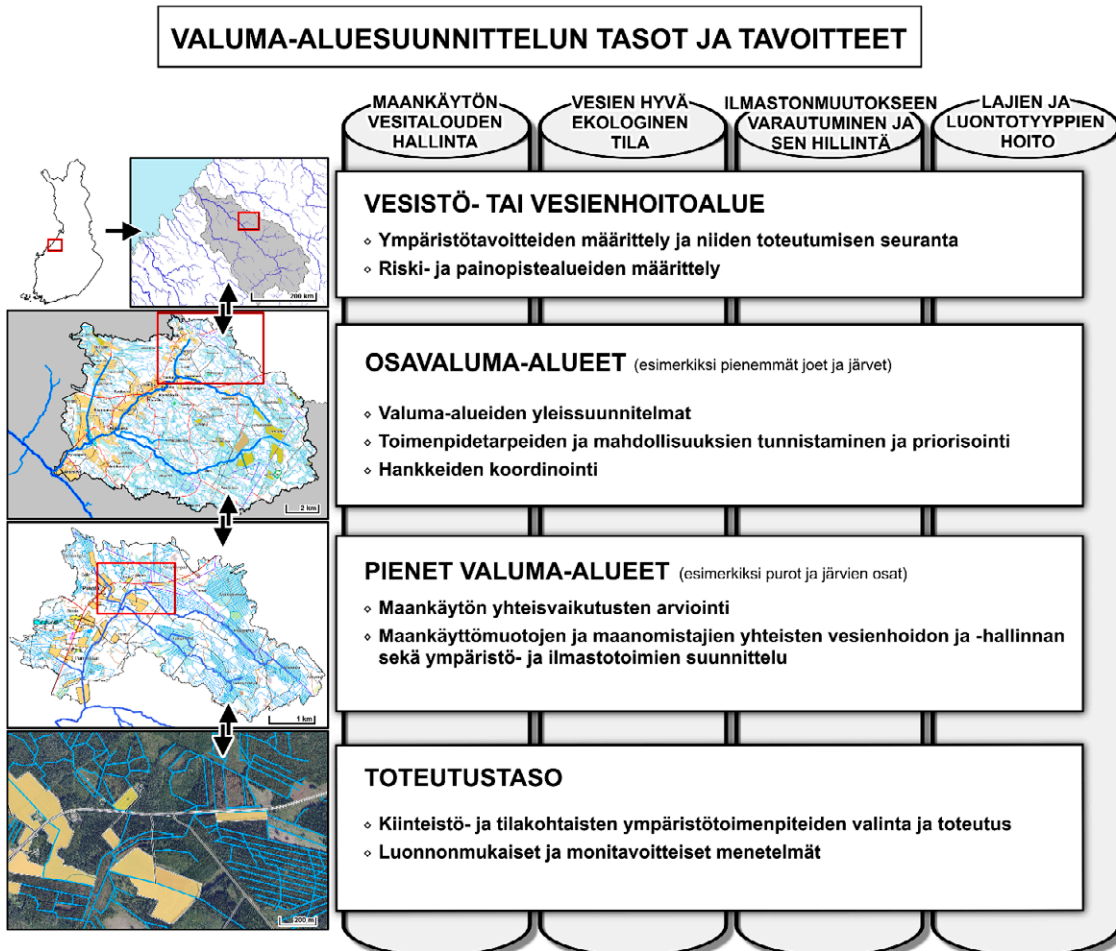
Valuma-alue on maastonmuotojen rajaama alue, jolta järvi, joki, puro tai uoma kerää sille sataneen veden. Suomessa on kaikkiaan 74 eri kokoista päävesistöaluetta, joiden pinta-ala on vähintään 200 km². Päävesistöalueet on edelleen jaettu pienempiin, eri hierarkiatason valuma-alueisiin. Valuma-alue voidaan myös määrittää mihin tahansa maaston kohtaan maanpinnan muotojen ja virtausreittien perusteella.

Päävesistöalueiden tasolla tehtävä suunnittelu on luonteeltaan yleissuunnittelua, kuten vesistöalueiden vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat. Maa- ja metsätalouden vesitaloustoimia taas suunnitellaan usein paikallisesti kuivatusalue- tai tilatasolla. Valuma-alue suunnittelussa tavoitteena olisi tarkentuva suunnittelu, jossa yleispiirteinen suunnitelma ohjaa toimenpiteiden valintaa ja kohdentamista alemmalla hierarkiatasolla. Hanketasolla valuma-alue lähtöinen suunnittelu

tarkoittaa, että vesitalouteen vaikuttavia toimia suunnitellaan valuma-alueen vaikutukset huomioon ottaen. On tarve määrittellä periaatteet sekä vesistöalue- että valuma-alueen koordinaatiolle.

Valuma-alue suunnittelussa tarkoituksenmukainen suunnitteluala on päävesistö-alueita pienempi, mutta hanketasoa suurempi alue, esimerkiksi puron tai kolmannen jakovaiheen valuma-alue, jonka laajuus on joitakin kymmeniä neliökilometriä. Suunnittelun mittakaavan tulee mahdollistaa konkreettisten toimenpiteiden kohdentaminen, mutta sen tulee kattaa riittävän suuri alue, jotta vaikuttavia toimenpiteitä ja yhteisvaikutuksia on mielekästä tarkastella.

Kuvio 1. Kuvassa on hahmoteltu, mitä valuma-alue lähtöinen suunnittelu ja toiminnan ohjaus voisi tarkoittaa erilaisilla suunnittelun mittakaavatasoilla alueellisesta yleissuunnittelusta toteutustasolle saakka. Kuvassa olevat neljä pilaria kuvaavat tavoitteita, jotka tulisi ottaa huomioon tarkoituksenmukaisella tavalla jokaisella toiminnan tasolla. Liitteessä 1 on kuvattu jokaiseen tasoon liittyviä suunnitteluprosesseja.

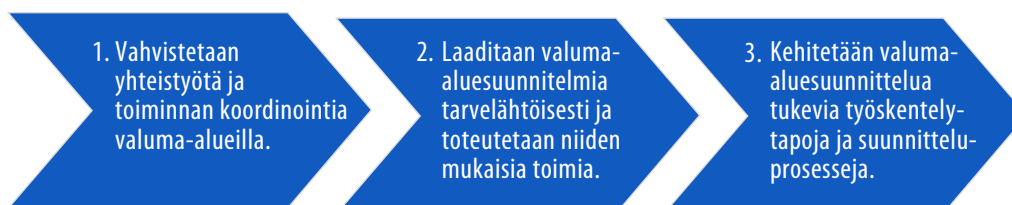

Valuma-aluesuunnittelua ohjaavat periaatteet

1. Valuma-aluesuunnittelua toteutetaan tarvelähtöisesti. Valuma-aluesuunnittelua voidaan kohdentaa alueellisesti tunnistamalla sellaisia osavaluma-alueita, joissa ihmistoiminnasta aiheutuvat paineet vesien tilaan ja käyttöön ovat suurimmat. Lisäksi voidaan arvioida haavoittuvuutta tulva- tai kuivuusriskeille tai maankäytön muutoksille tulevaisuudessa. Suunnittelu voi käynnistyä esimerkiksi vesien tilan parantamisen, elinympäristöjen ja luontotyyppien hoidon, ilmastonmuutoksen hillintätoimien suunnittelun tai vesitalouden hallinnan tarpeista.
 2. Valuma-aluesuunnittelussa määritellään tavoitteita vesien ja ympäristön tilan sekä maankäytön vesienhallinnan parantamiseksi. Suunnittelussa tunnistetaan alueella toteutetut ja suunnitellut hankkeet, selvitetään aiemmin toteutettujen toimien kunnostustarvetta sekä arvioidaan toimenpiteiden yhteensovittamisen mahdollisuuksia.
 3. Valuma-aluesuunnittelua tehdään poikkialaisessa ja laajasti alueen toimijoita osallistavassa yhteistyössä. Jo suunnittelun aikana tulisi sitouttaa alueen toimijoita suunnitelman toimeenpanoon. Valuma-aluesuunnitelmaan on hyvä sisältyä myös toimenpiteiden toteutumisen ja vaikutusten seuranta.
 4. Valuma-aluesuunnitelman toimeenpano voi jakaantua useille tahoille ja jaksottua usean vuoden ajalle. Valuma-aluesuunnitelman tulisi ohjata ihmistoiminnasta aiheutuvia haittoja ehkäisevien sekä aktiivisten vesitalous-, kunnostus-, ennallistamis- tai sopeutumistoimien valintaa ja toteutusta osana erilaisia maa- ja metsätalouden ja muun maankäytön suunnitteluprosesseja.
-

TAVOITE 1. Valuma-alue suunnittelu on vakiintunut toimintatapana. Valuma-alue suunnitelmia laaditaan tarvelähtöisesti ja ne ohjaavat käytännön toimia.

Valuma-alue suunnittelun koordinaatioon on saatava pitkäjänteisyyttä sekä alue- että paikallistasolla. Tarvitaan hyviin käytäntöihin ja kokemuksiin perustuvaa yhteistoiminnan kehittämistä ja vakiinnuttamista, eri alueiden moninaiset toimijat ja erityispiirteet huomioon ottaen. Valuma-alue tason vaikutusten tarkastelua ja arviointia tulee viedä osaksi eri toimialojen suunnitteluprosesseja ja maankäytön ohjausta. Monitavoitteisia, osavaluma-alue tasoisia suunnitelmia tulee laatia tarvelähtöisesti ja niiden tulee ohjata paikallisten hankkeiden toteutusta.

Vahvistetaan yhteistyötä ja toiminnan koordinointia valuma-alueilla

Toimenpiteen kuvaus: Luodaan pysyviä yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon käytäntöjä aluetasolla. Parannetaan olemassa olevien verkostojen valmiuksia toimia hankkeita koordinoivana tahona paikallisesti ja yli sektorirajojen. Vahvistetaan ELY-keskuksen koordinoivaa ja yhteensovittavaa roolia valuma-alue suunnittelussa. Paikallisia, maanomistajalähtöisiä aloitteita pyritään neuvonnan ja yhteistyöverkostojen kautta kokoamaan laajemmiksi yhteistyöhankkeiksi valuma-alue kokonaisuus huomioon ottaen. Otetaan laajasti käyttöön onnistuneet valuma-alue suunnittelun ja koordinoinnin käytännöt.

Toiminta	Kuvaus
<p>Kootaan yhteen valuma-alueen koordinaation onnistuneet käytännöt ja toimintamallit.</p>	<p><i>Kootaan yhteen kokeilu- tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuotoksia ja kansainvälisiä esimerkkejä valuma-alueyhteistyön toimintamalleista sekä yhteistoiminnallisista suunnittelu- ja neuvotteluprosesseista kuten valuma-aluealuetalkkari –toiminnasta.</i></p> <p><i>Viedään hankkeiden onnistuneita käytäntöjä päätöksentekoon ja suunnitteluprosesseihin.</i></p>
<p>Vahvistetaan ELY-keskuksen roolia valuma-alueen toiminnan koordinoivana tahona.</p>	<p><i>Luodaan käytännöt säännölliseen tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön ELY-keskuksen eri vastuualueiden ja alueellisten toimijoiden kuten toimialueen kuntien, Metsäkeskuksen, Metsähallituksen, Maanmittauslaitoksen, maa- ja metsätalouden neuvojien, yhdistysten ja vesitaloussuunnittelijoiden kanssa.</i></p>
<p>Kehitetään eri organisaatioissa valuma-alueen tarkasteluja tukevia työtapoja.</p>	<p><i>Asetetaan valtion organisaatioille valuma-alueen suunnitteluun liittyviä, vastuualueiden rajat ylittäviä tulostavoitteita, varmistetaan niiden mukaisten henkilöresurssien riittävyys ja suunnataan jo olemassa olevia resursseja valuma-alueen suunnittelun edistämiseen.</i></p>
<p>Kokeillaan monimuotoisia alueellisia valuma-aluekoordinaation käytäntöjä.</p>	<p><i>Kokeillaan erilaisia vaihtoehtoja valuma-aluekoordinaattori-toiminnan lisäämiseksi. Valuma-aluekoordinaattorin rooliin voi sisältyä mm. valuma-alueen yhteissuunnittelun fasilitointi, maanomistajien ja paikallisyhteisöjen tukeminen ja ohjaaminen suunnitelmien ja toimenpiteiden edistämiseksi.</i></p> <p><i>Selvitetään ja lisätään alueellisten yhteisöjen, kuten vesienhoidon ja -kunnostusten verkostojen kyvykkyyttä kokonaisvaltaisempaan toimien koordinointiin valuma-alueilla.</i></p>
<p>Tuetaan valtakunnallisten verkostojen avulla valuma-alueen suunnittelun koordinaatiota.</p>	<p><i>Vahvistetaan valtakunnallisten verkostojen roolia alueellisten, vapaaehtoisuuteen perustuvien yhteistyöverkostojen tukena tarjoamalla tietoa ja osaamista. Valuma-alueen suunnittelun koordinaatiota valtakunnan tasolla voi edistää esimerkiksi valtakunnallinen Vesistökuunnostusverkosto.</i></p>

Toteutustapa: Hallinnon tulosohjaus ja tulossuunnittelu, virkatyö, kokeilu- ja kehittämishankkeet, yhteistyösopimukset ja hankinnat.

Avaintoimijat: MMM, YM, ELY-keskukset, Metsähallitus, Metsäkeskus, kunnat, alueelliset yhteisöt ja verkostot, tutkimuslaitokset.

Seurannan keinoja: Käyttöön otetut yhteistoiminnan tavat, rahoituksen kohdentuminen, tulostavoitteiden seuranta.

Aikataulu: 2023-2030

Laaditaan valuma-aluesuunnitelmia tarvelähtöisesti ja toteutetaan niiden mukaisia toimia

Toimenpiteen kuvaus: Tunnistetaan alueellisesti tärkeimpiä kohteita valuma-alue-suunnittelulle esimerkiksi vesienhoidon tai vesien käyttäjien näkökulmasta. Laaditaan näille alueille eri tavoitteita yhteensovittavia valuma-aluesuunnitelmia. Sujuvoitetaan valuma-aluesuunnitelmiin perustuvien toimenpiteiden toteutusta tarjoamalla asiantuntija-apua ja hyödyntämällä monipuolisesti erilaisia rahoitusmahdollisuuksia. Eri viranomaisten hallinnoimaa julkista rahoitusta tulisi suunnata valuma-alue-tarkasteluihin perustuvien vaikuttavimpien toimenpiteiden toteuttamiseen.

Toiminta	Kuvaus
Priorisoidaan valuma-alue suunnittelun kannalta kriittisimmät kohteet alueellisesti.	<i>Tunnistetaan eri toimijoiden kanssa yhteistyössä alueellisia painopistealueita, joissa valuma-alue suunnittelu olisi eniten hyötyä esimerkiksi vesienhoidon, kalataloudellisten tai elinympäristöjen hoidon tarpeiden, tilusrakenteen kehittämistarpeen, maankäytön muutosten, kuivuuden hallinnan tai vesitalouden parantamistarpeen mukaisesti. Kootaan ja jaetaan esimerkkejä menetelmistä, joita voidaan käyttää painopistealueiden määrittelyä varten.</i>
Tuotetaan opasaineistoja monitavoitteisen valuma-alue suunnitteluun.	<i>Oppaaseen tulee sisällyttää tarkastelualueen valintaan ja rajaukseen, tavoitteiden asettamiseen, lähtötietojen kokoamiseen, toimenpidetarpeiden tunnistamiseen, toimenpiteiden priorisointiin, vaikuttavuuden arviointiin, riskienhallintaan ja sopeutumiseen sekä maanomistajien ja muiden toimijoiden väliseen neuvotteluun sekä toimenpiteiden toteuttamiseen ja rahoitukseen liittyviä asioita.</i>
Laaditaan monitavoitteisia valuma-alue suunnitelmia.	<i>Laaditaan tarvelähtöisesti monitavoitteisia valuma-alue suunnitelmia eri toimijoiden toimesta ja eri rahoituslähteitä hyödyntäen. Ympäristöhallinto tukee valuma-alue suunnittelua tarjoamalla asiantuntija-apua ja ohjaamalla rahoitusta (esimerkiksi kansallinen ja EU-hankerahoitus, julkiset hankinnat, luonnonhoitohankkeet, valuma-alue talkkaritoiminta).</i>
Laaditaan esimerkipolkuja valuma-alue suunnitelmien toimeenpanosta.	<i>Laaditaan valuma-alue suunnitelmien toteuttajille esimerkipolkuja erilaisten rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja yhteensovittamiseksi valuma-alueella. Laaditaan viranomaisille soveltamisohjeita eri avustusmuotojen yhdistämiseksi samalla valuma-alueella.</i>
Tuetaan valuma-alue suunnitelmien toteutusta kohdentamalla neuvontaa ja rahoitusta niiden mukaisiin toimiin.	<i>Valuma-alue suunnitelmiin perustuvia hankkeita tuetaan korkeammalla tuen osuudella tai priorisoidaan rahoituksen myöntämisessä. Suunnataan hankerahoitusta (kansallinen ja EU-rahoitus) valuma-alue suunnitelmien toimeenpanoon. Varmistetaan valmistuneiden suunnitelmien saatavuus kaikille toimijoille. Otetaan valmistuneet valuma-alue suunnitelmat huomioon neuvonnassa (mm. tukimahdollisuuksien markkinointi, omaehtoiset kunnostukset, maatilojen neuvonta, metsäsuunnittelu) ja kohdennetaan neuvontaa valuma-alue suunnitelmien mukaisesti tarpeelliseksi tunnistettuihin kohteisiin.</i>

Toteutustapa: Hankerahoitus, hankinnat, kokeilu ja kehittäminenhallinnon tuloso-
hjaus, virkatyö,

Avaintoimijat: MMM, YM, ELY-keskukset, Metsähallitus, Metsäkeskus, maakunnat
ja kunnat, vesiensuojeluyhdistykset ja alueelliset verkostot, neuvontapalveluja tar-
joavat, tutkimuslaitokset.

Seurannan keinoja: Valmistuneet valuma-aluesuunnittelun oppaat ja toteutettu-
jen monitavoitteisten valuma-aluesuunnitelmien pinta-ala (ha). Hankepääätöksissä
edellytetään valuma-aluesuunnitelmien dokumentointia yhteiseen tietokantaan ja
esim. paikkatietoon digitointia. Tiedonhallinnan alustat. Suunnitelmien mukaisten
toimenpiteiden toteutumisen seuranta.

Aikataulu: 2023-2030

Kehitetään valuma-aluesuunnittelua tukevia työskentelytapoja ja suunnitteluprosesseja

Toimenpiteen kuvaus: Kehitetään valuma-aluesuunnittelua tukevia työskentely-
tapoja ja käytäntöjä erilaisissa suunnitteluprosesseissa osana julkishallinnon toi-
mintaa. Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintatapoja valuma-alueen riskien
tunnistamiseen ja arvioimiseen, toimenpiteiden vaikutusten tarkasteluun sekä
sopeutumistarpeiden ja monivaikutteisuuden huomioon ottamiseen erilaisissa
maankäyttöä ohjaavissa suunnitteluprosesseissa.

Toiminta	Kuvaus
<p>Otetaan valuma-aluear- kastelut osaksi kuntien maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta.</p>	<p>Kaavoituksen ja rakentamisen tueksi kootaan yh- teen hyviä käytäntöjä (toimintaohjeet, tarkistuslis- tat) kaavarajat ylittävien valuma-aluear- kastelujen, veden johtamisen järjestelyjen, tulva- ja hulevesi- reittien sekä vedenhallintaratkaisujen huomioon ot- tamiseksi.</p>
<p>Lupa- ja lausuntomenette- lyissä otetaan huomioon valuma-aluear- kastelujen vaikutukset</p>	<p>Kehitetään käytäntöjä ja ohjeistusta toiminnanhar- joittajille ja viranomaisille uusien hankkeiden yh- teisvaikutusten tunnistamiseen ja arviointiin valu- ma-alueella olemassa olevan toiminnan kanssa esi- merkiksi YVA- ja lupaprosesseissa.</p>
<p>Tilusrakenteen kehittämis- hankkeissa otetaan käyt- töön valuma-aluear- kastelut ilmasto- ja ympäristö- toimien kohdentamiseksi.</p>	<p>Otetaan kaikissa tilusjärjestelyissä käyttöön toi- mintamalli ympäristö- ja ilmastovaikutusten huo- mioon ottamiseksi (mm. Tölli, 2022). Jatketaan Peltopankki-pilotin toimintaa huonosti tuottavien peltojen ja muiden alueiden kohdentamiseksi ilmas- ton ja ympäristön kannalta parhaaseen käyttöar- koitukseen. Selvitetään Peltopankki-mallin soveltu- vuutta myös muihin maankäyttömuotoihin.</p>
<p>Elinympäristökunnos- tuksia ja luonnonhoito- hankkeita suunnitellaan ja toteutetaan valuma-alue- kokonaisuus huomioon ottaen, luonnonmukaisia menetelmiä suosien.</p>	<p>Ranta-, suo- tai metsäalueiden sekä virtavesien en- nallistamistoimia, suojelua ja metsätalouden luon- nonhoitohankkeita keskitetään lajistoltaan ja luon- totyypeiltään uhanalaisiksi arvioitujen tai ekologi- selta tilaltaan hyvää huonommassa olevien sisä- vesien ja pienvesien valuma-alueille. Suunnittelun mittakaava pyritään laajentamaan osavalu- ma-alueen tai 3. jakovaiheen valuma-alueen tasol- le.</p>
<p>Maa- ja metsätalouden vesienhallintaa suunnitel- laan ja toteutetaan valu- ma-alueen ominaisuudet huomioon ottaen sekä ympäristöhaittoja ennal- taehkäiseviä ja luonnon- mukaisia menetelmiä suo- sien.</p>	<p>Vahvistetaan toimijoiden yhteistyötä ja osaamista kokonaisvaltaisten suometsänhoidon ja peruskuiva- tuksen suunnitelmien laatimiseksi, monivaikutteis- ten ja kestävien vesitaloushankkeiden ja vaikutta- vien vesiensuojeluratkaisujen toteuttamiseksi sekä maaperän terveyttä, kasvukuntoa ja monimuotoi- suutta ylläpitäviin sekä hiilensidonnan ja ilmaston- muutokseen sopeutumista parantaviin viljely- ja metsänkäsittelykäytäntöihin.</p>

Toiminta	Kuvaus
<p>Turvemaiden ennallistamisessa ja suonpohjien jatkokäytössä otetaan valuma-aluekokonaisuus huomioon.</p>	<p><i>Turvemaiden ennallistamisessa ja suonpohjien jatkokäytön suunnittelussa otetaan huomioon valuma-alueen ominaisuudet ja vesienhoito-, ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteet. Esimerkiksi tarkastellaan mahdollisuuksia tulvavesien viivyttämiseen tai ympäröivien ojitusalueiden valumavesien johtamiseen.</i></p> <p><i>Viedään kehittämishankkeissa tuotettuja aineistoja ja arviointi-, suunnittelutyökaluja osaksi tuotannosta poistuvien turvetuotantoalueiden jälkikäytön suunnittelua.</i></p>

Toteutustapa: Toimintaohjeet ja oppaat, koulutus, hankerahoitus, maatalouden ympäristökorvausjärjestelmä (CAP), metsätalouden kannustejärjestelmä (METKA), Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA), tulosojaus, virkatyö.

Avaintoimijat: MMM, YM, Kuntaliitto, ELY-keskukset, lupa- ja valvontaviranomaiset, Maanmittauslaitos, Metsäkeskus, Metsähallitus, maakunnat ja kunnat, suunnittelijat ja neuvojat.

Seurannan keinoja: Valuma-alueen ominaisuuksien tarkastelu ja vesien ja ympäristönhoidon tarpeet on tarkoituksenmukaisella tasolla sisällytetty maankäytön ja rakentamisen ohjaukseen, vesitaloushankkeiden toteutukseen ja luontotyyppien ennallistamisen käytäntöihin. Yhteinen tietokanta tai muu seurantatapa rahoituspäätöksille (esim. tutkiavustuksia.fi). Kaavamerkinät ja -määräykset.

Aikataulu: 2023-2030

TAVOITE 2. Valuma-aluesuunnittelun osaaminen on kasvanut. Kattavat tietovarannot ja suunnittelutyökalut ovat kaikkien toimijoiden käytössä.

Valuma-alueen vesivaroihin, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja hillintään sekä luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavista toimenpiteistä tarvitaan lisää tutkittua tietoa ja tiedon välittämistä toimijoille. Toimien kohdentamisen, valinnan ja vaikutusten arvioinnin tueksi on tarpeen tuottaa koko maan kattavia paikkatietotuotteita sekä arviointi- ja mallinnustyökaluja, joiden tulee olla kaikkien toimijoiden saatavilla.

Laadukkaan suunnittelun ja toimien toteutuksen varmistamiseksi tarvitaan osaamisen kehittämistä ja laajentamista yli toimialojen. Vesitalous- ja luonnonvara-alan laadukkaiden asiantuntijapalvelujen saatavuudesta tulee huolehtia nyt ja tulevaisuudessa.

Parannetaan valuma-aluesuunnittelun tietopohjaa sekä lisätään ymmärrystä ja osaamista kaikilla tasoilla.

Toimenpiteen kuvaus: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän keinoihin, vesienhallintaan ja ympäristönhoitoon sekä näiden välisiin kytköksiin liittyy kasvavia osaamistarpeita kaikilla tasoilla. Valuma-aluesuunnitelmien toteutumisen vaikuttavuudesta, tavoitteiden saavuttamisesta sekä monitavoitteisten menetelmien vaikutuksista, hyödyistä ja kustannuksista tarvitaan lisää luotettavaa tietoa. Lisäksi on huolehdittava tuotetun tiedon välittämisestä eri kohderyhmien tarpeisiin sekä yleiseen keskusteluun.

Valuma-alue suunnitteluun ja kestävään vesienhallintaan liittyvää koulutusta on tarjolla vain hajanaisesti. Tulee ylläpitää olemassa olevaa vesialan koulutustarjontaa. Maankäyttösektorin ja vesialan koulutusohjelmiin tulee sisällyttää monitavoitteiseen valuma-alue suunnitteluun ja sekä kestävyuden eri ulottuvuuksien hallintaan liittyvää osaamista.

Toiminta	Kuvaus
<p>Parannetaan tietopohjaa valuma-alue suunnittelun ja luontopohjaisten ratkaisujen vaikuttavuudesta.</p>	<p><i>Turvataan rahoitusta T&K-hankkeille ja pitkäaikaisille seurannoille, joiden kautta tuotetaan todennettua tietoa valuma-alue suunnitelmien toteutumisen vaikutuksista sekä luonnonmukaisten ja monitavoitteisten toimenpiteiden ympäristö- ja sosioekonomisista vaikutuksista, kustannustehokkuudesta, käytettävyydestä ja ylläpidosta erilaisissa olosuhteissa.</i></p> <p><i>Lisätään päätyneiden ja uusien hankkeiden vaikuttavuutta kokoamalla ja arvioimalla tuotettuja hyviä käytäntöjä ja levittämällä niitä kaikkien toimijoiden käyttöön. Hankkeiden seurannassa, vaikuttavuuden arvioinnissa ja uuden hankerahoituksen kohdentamisessa hyödynnetään esimerkiksi vaikuttavuuspolku -lähestymistapaa (Gaia Consulting Oy ja Pellervon Taloustutkimus PTT, 2023),</i></p>
<p>Luontopohjaiset menetelmät sisällytetään käytännön työhjeisiin ja neuvontaan.</p>	<p><i>Viedään luontopohjaisia ratkaisuja koskevat kriteerit, mitoitus-, suunnittelu- ja hoito-ohjeet käytännön työoppaisiin ja ohjeisiin, joiden avulla ne voidaan nivoa nykyisiin suunnitteluprosesseihin ja käytännön tarpeisiin. Hyödynnetään tuotettua tietoa toimialarajat ylittävästi.</i></p>
<p>Tarjotaan viljelijöille, metsänomistajille ja maanomistajille tietoa päätöksenteon tueksi.</p>	<p><i>Toteutetaan monikanavaista ja eri kohderyhmille räätälöityä viestintää, jossa tuodaan esille maan rakenteen ja kasvukunnon, vesitalouden, riista- ja kalatalouden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja monimuotoisuuden välisiä kytköksiä ja niihin liittyviä käytännön toimintaohjeita.</i></p> <p><i>Tarjotaan viljelijöille, metsänomistajille ja maanomistajille tuoppausta ilmasto- ja ympäristökestäviin maankäytön toimiin.</i></p>
<p>Kartoitetaan valuma-alue suunnitteluun liittyviä osaamistarpeita ja asiantuntija-palveluiden saatavuutta.</p>	<p><i>Laaditaan monitavoitteiseen valuma-alue suunnitteluun liittyvä osaamis- ja tietotarpeiden kartoitus (maanomistajat/urakoitsijat/vesitaloussuunnittelijat ja -isännöitsijät/neuvojat/hanketoimijat/viranomaiset) ja selvitetään neuvonta-, suunnittelu- ja muiden asiantuntijapalvelujen saatavuutta eri osissa maata.</i></p>

Toiminta	Kuvaus
Kehitetään toimihenkilöiden, neuvojien ja palveluntarjoajien osaamista.	<i>Tulee varmistaa suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden helposti saavutettava täydennyskoulutus. Maa- ja metsätalouden neuvontaorganisaatioissa tulee järjestää ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, kestävään vesienhallintaan ja luonnonmukaisiin menetelmiin liittyvän osaamisen kehittämismahdollisuuksia omalle henkilöstölle (mm. Sorvali ym. 2023).</i>
Kehitetään valuma-alue-suunnitteluun liittyvän koulutuksen sisältöjä, laatua ja tiedonjakokanavia yhteistyössä oppilaitosten kanssa.	<p><i>Pannaan toimeen Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman osaamisen, koulutuksen ja neuvonnan kokonaisuudessa tunnistettuja suosituksia liittyen esimerkiksi opettajien koulutukseen, kestävyysosaamisen ottamiseen osaksi koulutuksen laadun kehittämistä sekä olemassa olevien koulutusrakenteiden ja kanavien hyödyntämistä tiedon jakamisen kanavana.¹</i></p> <p><i>Esimerkkinä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen hankkima hiilinielukoulutus metsätalouden ammattilaisille sekä Seinäjoen kuntayhtymän toteuttama maatalouden vesitalouskoulutuksen uudistaminen.</i></p> <p><i>Huolehditaan riittävästä käytännön (kenttä)työn opetustarjonnasta esimerkiksi yhteistyössä oppilaitosten ja valtion laitosten kanssa.</i></p>

Toteutustapa: Kansallinen ja EU-hankerahoitus t&k-hankkeille, tutkinto- ja täydennyskoulutustarjonta, oppilaitosyhteistyö, hankinnat.

Avaintoimijat: MMM, YM, OKM, tutkimus- ja oppilaitokset, korkeakoulut, Maaseutuverkosto, neuvonta-alan organisaatiot, vesitalouspalvelujen tarjoajat.

Aikataulu: 2023-2030

Seurannan keinoja: Tutkimusartikkelit, hankkeiden raportit ja synteetit, valmistuneet suomenkieliset oppaat ja ohjeet. Tiedonjakokanavien (AgriHubi, vesi.fi, Ilmasto-opas) sisällöt, valmistuneet opinnäytetyöt ja osaamisselvitykset, kokonaisuudet, koulutusohjelmien ja erikoistumisopintojen sisällöt, täydennyskoulutusten osallistujamäärät.

¹ Pannaan toimeen Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman osaamisen, koulutuksen ja neuvonnan kokonaisuudessa tunnistettuja suosituksia liittyen esimerkiksi opettajien koulutukseen, kestävyysosaamisen ottamiseen osaksi koulutuksen laadun kehittämistä sekä olemassa olevien koulutusrakenteiden ja kanavien hyödyntämistä tiedon jakamisen kanavana (Kumpulainen, 2023).

Kehitetään paikkatietoaineistoja ja suunnittelutyökaluja tukemaan toimenpiteiden kohdentamista ja vaikutusten arviointia

Toimenpiteen kuvaus: Esimerkiksi Maanmittauslaitos, Suomen ympäristökeskus Syke, Ilmatieteen laitos, Luonnonvarakeskus Luke ja Suomen Metsäkeskus tuottavat sähköisiä karttapohjaisia aineistoja, joista suuri osa on avoimia. Paikkatietoaineistojen ja järjestelmien yhteensopivuudessa sekä yhteiskäyttöisyydessä sektori- ja organisaatorajojen ylitse on kuitenkin vielä kehitettävää. Myös hallinnollisten menettelyjen digitalisoinnin osalta maa- ja metsätaloussektorit ovat eri vaiheissa. Valuma-alue suunnittelun mahdollistamiseksi avoimien aineistojen saatavuutta ja käytettävyyttä tulisi saattaa maa- ja metsätalouden toimijoiden ja suunnittelijoiden käyttöön ja yhtenäisiksi sekä yhteensopiviksi karttapalveluiksi ja tietojärjestelmiksi.

Toimenpiteiden vaikutusten ja kustannustehokkuuden arvioinnissa tulee yhä enemmän kehittää ja hyödyntää mittauksiin ja todennettuihin kustannuksiin perustuvia laskennallisia malleja, jotka tukevat valuma-alue mittakaavan tarkastelua.

Toiminta	Kuvaus
Laaditaan kooste valuma-alue suunnitteluun soveltuvista paikkatietoaineistoista ja työkaluista.	<i>Tehdään systemaattinen kartoitus olemassa olevista eri organisaatioiden tietotuotteista, joita voidaan hyödyntää valuma-alue mittakaavan suunnittelussa (esim. toimenpidetarpeiden ja riskikohteiden tunnistaminen, vaikutusten arviointi, mallinnus, päätöksenteon tuki), niiden käyttömahdollisuuksista, aineistojen saatavuudesta ja yhteiskäytön mahdollisuuksista (ks. Liite 5).</i> <i>Laaditaan ohjeistusta ja järjestetään koulutusta aineistojen ja työkalujen hyödyntämiseksi valuma-alue tarkastelussa.</i>
Hyödynnetään tietotuotteita toimialarajat ylittävästi sekä kehitetään aineistojen avoimuutta ja rajapintapalveluita.	<i>Arvioidaan eri toimialojen tarpeisiin tuotettujen aineistojen ja työkalujen soveltuvuutta toisten organisaatioiden ohjaus- ja suunnittelutehtävissä.</i> <i>Parannetaan tiedon liikkuvuutta organisaatioiden välillä rajapintapalveluita ja yhteensopivia karttapalveluja kehittämällä tietosuojakysymykset huomioon ottaen.</i>

Toiminta	Kuvaus
Kehitetään yhteinen suunnittelualusta, jolla sujuvoitetaan tiedonhallinnan käytäntöjä.	<i>Suunnitellaan, kehitetään ja pilotoidaan viranomaisten ja muiden toimijoiden käyttöön yhteistä (karttapohjaista) suunnittelualustaa esimerkiksi suunnitelmien, ilmoitusten, inventointien, toteutettujen rakenteiden ja toimenpiteiden sekä rahoituspäätösten tiedon jakamiseksi.</i>
Varmistetaan tiedonkulku käynnistyvistä hankkeista ja parannetaan rahoituspäätösten tiedonhallintaa viranomaisten välillä.	<i>Kehitetään rahoituspäätöksiin liittyvää säännöllistä tiedonhallintaa ympäristö- ja ilmastotoimiin rahoitusta myöntävien tahojen kesken (mm. ELY-keskuksen Y- ja E-vastuualueet, Metsäkeskus, Riistakeskus, Kalatalouskeskus).</i>
Kehitetään suunnittelu-, mallinnus- ja arviointityökaluja esimerkiksi valuma-alueen vedenpidätyskyvyn arviointiin ja seurantaan.	<i>Veden, hiilen, ravinteiden ja muiden aineiden kulkeutumisen arviointiin ja mallintamiseen maaperässä ja vesimuodostumisissa tarvitaan helppokäyttöisiä työkaluja. Arviointityökalujen avulla tulisi voida arvioida toimenpiteiden vaikutuksia valuma-aluemittakaavassa. Työkalujen käyttämiä lähtötietoja tulisi ylläpitää ja päivittää uusinta tutkimustietoa vastaavaksi.</i>
Panostetaan työkalujen käyttöönottoon ja osaanmiseen.	<i>Mallien käyttäjillä tulee olla riittävä ymmärrys ja osaaminen tulosten tulkinnasta. Tulee tarjota eri toimialoille räätälöityä mallien ja työkalujen käyttäjäkoulutusta. Esimerkiksi tukiehdoissa voidaan edellyttää näyttöä tietovarantojen hyödyntämisestä.</i>

Toteutustapa: Kehittämishankkeiden rahoitus, hankinnat, tulosohjaus.

Avaintoimijat: YM, MMM, Maanmittauslaitos, Syke, Luke, Tapio, Suomen Metsäkeskus.

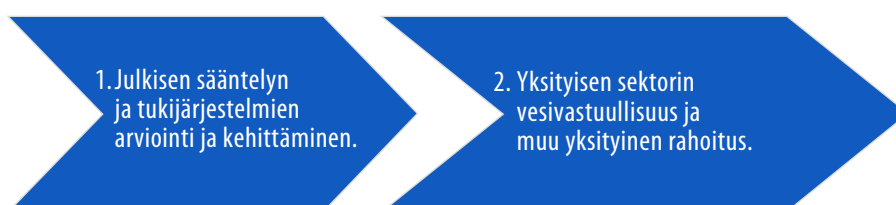
Aikataulu: 2023-2027

Seurannan keinoja: tutkimuslaitosten ja viranomaisten avoimet tietojärjestelmät, aineistot ja rajapinta- ja karttapalvelut, tiedonhallinnan alustat, vesi.fi aineistopankki, mallit ja arviointityökalut, valuma-alue suunnittelun oppaat ja ohjeet, käyttäjäkoulutukset.

TAVOITE 3. Ohjauskeinot ja rahoitusvälineet mahdollistavat toimien kustannustehokkaan, oikeudenmukaisen ja monitavoitteisen kohdentamisen ja toteutuksen valuma-alueella

Hankkeiden ja toimenpiteiden kohdentamista, toteuttamistapaa, haitallisten vaikutusten välttämistä ja myönteisten lisäämistä, yhteisvaikutusten tarkastelua ja valvontaa ohjaavat kansainväliset ja kansalliset lait ja asetukset, taloudelliset kannustimet sekä vapaaehtoiset sertifikaatit, suositukset, informaatio-ohjaus ja niiden yhdistelmät.

Valuma-aluesuunnitelmien tuloksellisen ja kannustavan toteutuksen varmistamiseksi tulee tarkastella maankäyttösektorin ohjauskeinojen ja tukijärjestelmien kokonaisuutta, parantaa niiden yhteensopivuutta sekä kokeilla ja kehittää uudentyyppisiä rahoitusmalleja ja laajentaa toimien rahoituspohjaa.

Julkisen sääntelyn ja tukijärjestelmien arviointi ja kehittäminen

Toimenpiteen kuvaus: Arvioidaan julkisen sääntelyn, rahoituksen suuntaamisen ja erilaisten sopimusperusteisten järjestelyjen keinoja ja niiden rajapintoja sekä niiden kehittämistä valuma-aluesuunnittelun näkökulmasta.

Selvitetään nykyisten, toimialakohtaisten tukijärjestelmien mahdollisuuksia kokonaisvaltaisten valuma-alue suunnitelmien toteutuksessa. Tukijärjestelmiä uudistettaessa selkiytetään niiden välisiä rajapintoja ja lisätään vaikuttavuutta rahoitusta kohdentamalla.

Selvitetään uudentyyppisten ohjauskeinojen, kuten tulosperusteisten tai hyötylähtöisten rahoitusmallien, tai ekosysteemipalvelujen tuotteistamisen soveltuvuutta valuma-alue lähtöisessä toiminnassa.

Toiminta	Kuvaus
<p>Arvioidaan nykyistä sääntelyä valuma-alue tarkastelun ja yhteisvaikutusten huomioon ottamisen näkökulmasta.</p>	<p><i>Laaditaan arvio siitä, miten nykyinen sääntely (mm. vesilaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki, alueidenkäyttölaki, metsälaki) ja sen soveltaminen mahdollistavat valuma-alue tasaisen ja hankkeiden yhteisvaikutusten tarkastelun ja hallinnan.</i></p>
<p>Sääntelyä kehittämällä parannetaan valuma-alue tason vaikutusten hallintaa.</p>	<p><i>Kehitetään ja konkretisoidaan valuma-alue tason vaikutusten hallintaa sääntelyn keinoin. Esimerkiksi selkiytetään vesilain ja ympäristönsuojelulain välisiä suhteita ojituksen sääntelyssä ja valvonnassa sekä tarkennetaan ojitusten vähimmäisvaatimustasoa sekä valvonnan keinoja siten, että on mahdollista ottaa huomioon vastaanottavan vesistön tila ja usean hankkeen yhteisvaikutukset, myös toimenpiteissä, jotka eivät vaadi ympäristö- tai vesilupaa.</i></p>

Toiminta	Kuvaus
<p>Yhdenmukaistetaan maatalouden ja metsätalouden kannustejärjestelmiä, parannetaan kannustejärjestelmien synergiaa valtionavustus- ja tukiohjelmien kanssa ja kohdennetaan toimia vaikuttavuuden mukaan.</p>	<p><i>Maatalouden tukijärjestelmää vuoden 2027 jälkeen sekä tulevaa metsätalouden määräaikaista kannustejärjestelmää tulee pyrkiä yhdenmukaistamaan siten, että ne mahdollistavat ja kannustavat toteuttamaan kokonaisvaltaisia maaperän vesitaloutta, kestävää vesienhallintaa sekä ympäristö- ja ilmastokestävyyttä parantavia toimenpiteitä valuma-aluekokonaisuus huomioon ottaen.</i></p> <p><i>Kohdennetaan kannustejärjestelmien toimia vaikuttavuuden mukaan. Esimerkkinä on maatalousalueiden suojavyöhykkeiden uusi kohdentamisaineisto (Maa- ja metsätalousministeriö, 2023b).</i></p> <p><i>Tarkastellaan ja parannetaan eri tuki- ja avustusohjelmien (esim. valtionavustukset vesien- ja merenhoidon sekä vesistö-, vesitalous- ja kalataloustoimenpiteiden toteuttamiseen, Helmi-elinympäristöohjelman avustukset lajien ja luontotyypin kunnostukseen ja hoitoon) synergiaa.</i></p> <p><i>Valuma-aluesuunnitelmiin perustuvia toimia tuetaan korkeammalla avustuksen osuudella tai niitä priorisoidaan tukien myöntämisessä. Kannustetaan palveluntarjoajia osaamisen kehittämiseen asettamalla rahoituksen ehdoksi suunnittelun laatuvaatimuksia.</i></p>
<p>Laaditaan katsaus kansainvälisistä valuma-aluehallinnan ohjauskeinoista ja arvioidaan niiden sovellettavuutta Suomessa.</p>	<p><i>Laaditaan kirjallisuuskatsaus kansainvälisistä valuma-aluehallintaan soveltuvista (taloudellisista) ohjauskeinoista, esimerkiksi esimerkit valuma-alueen toimenpiteiden kustannusten ja hyötyjen jakamisesta, ekosysteemipalvelujen tuottamisesta, ylläpidosta tai mahdollisista tulonmenetyksistä maksettavat korvaukset tai ympäristön tilaa parantavat tulosperusteiset kannustimet.</i></p>

Toiminta	Kuvaus
<p>Toteutetaan kokeiluhanke tulosperusteisen rahoituksen käytöstä valuma-alue suunnitelmien toimeenpanossa.</p>	<p><i>Tulosperusteiset tai hyötylähtöiset rahoitusmallit mahdollistavat rahoituksen suuntaamiseen vaikuttavimpaan toimintaan ja kannustavat toimijoita vaikutusten saavuttamiseen. Tulosperusteisten rahoitus- ja hankintamallien soveltuvuutta kalastonhoidossa on selvitetty vuonna 2022 valmistuneessa esiselvityksessä (Louhi ym). Mallinnetaan ja pilotoidaan hyötylähtöistä rahoitusta valuma-alueen mitataavassa mm. ympäristöhyötyjen mittaamiseksi ja todentamiseksi sekä tarvittavien verkostojen muodostamiseksi. Selvitetään tulosperusteisten rahoitusmallien soveltamista osana tukijärjestelmien uudistamista.</i></p>
<p>Selvitetään ekosysteemi-palvelujen tuottamiseen perustuvia taloudellisia ohjauseinoja</p>	<p><i>Maa- ja metsätalouden toimilla voidaan tukea maa- ja metsätalouden tarjoamia ekosysteemi-palveluja kuten luonnon monimuotoisuutta, pinta- ja pohjaveden laadun ja määrän säätelyä, tai hiilen sidontaa. Selvitetään, kuinka näiden palvelujen ylläpito ja parantaminen ja niihin liittyvät taloudelliset kannustimet soveltuisivat valuma-alue lähtöiseen toiminnan ohjaukseen.</i></p>

Toteutustapa: Selvitys- ja tutkimustoiminta, säädösvalmistelu, hankerahoitus, valtiontuet ja -avustukset, ympäristöoikeus-, -talous- tai yhteiskuntatieteen opinnäytetyöt.

Avaintoimijat: MMM, YM, OM, ELY-keskukset, Ruokavirasto, Metsäkeskus, tutkimuslaitokset ja yliopistot

Seurannan keinoja: Vesien- ja merenhoidon ja vesitaloushankkeiden valtionavustukset, maatalouden ympäristökorvausjärjestelmä ja investointituet (CAP), Helmi-ohjelma, metsätalouden METKA-kannustejärjestelmä, EU-hankerahoitus (EAKR, JTF, maaseuturahasto, LIFE) tuleva määräaikainen metsätalouden kannustejärjestelmä, Suomen CAP-suunnitelma vuosille 2031-2035. Valmistuneet selvitykset ja katsaukset jatkotoimenpide-ehdotuksineen.

Aikataulu: 2023-2030

Yksityisen sektorin vesivastuullisuus ja muiden yksityisten toimijoiden toimet ja rahoitus

Toimenpiteen kuvaus: Julkisen ohjauksen ja rahoituksen rinnalle tarvitaan laajempaa rahoituspohjaa ja toimijajoukkoa. Yritysvastuulla tarkoitetaan lainsäädännön noudattamista laajempaa yritysten vastuuta niiden yhteiskunnallisista vaikutuksista. Yritystoiminnan ympäristö- ja vesivastuullisuuden tarkastelu valuma-alueenkulmasta voi tarjota uusia mahdollisuuksia valuma-alueella tehtävien toimien ohjaamiseen ja kohdentamiseen.

Toiminta	Kuvaus
Vahvistetaan yritysten vesivastuuprosessia liittyen kestäväan vesienhallintaan ja valuma-alueelähtöiseen ympäristön- ja luonnonhoitoon.	<i>Kehitetään yritysten vesivastuullisuuden ja vesien- ja ympäristön- ja luonnonhoidon yhteensovittamista. Yritysten vesivastuuseen voisi sisältyä esimerkiksi yhteistoiminnallisiin suunnitteluprosesseihin, kuten valuma-alue suunnitteluun, riskien arviointiin ja hallintaan, työtapojen kehittämiseen sekä monitavoitteisiin hankkeisiin osallistumista tai vapaaehtoista rahoituksen mobilisointia, esimerkiksi vapaaehtoisia ekologisia kompensatioita.</i> <i>Edistetään valuma-alueelähtöistä vesienhoitoa osana yritysten vesivastuullisuudessa. Otetaan laajempaan käyttöön laaditut toimintamallit yritysten vesivastuullisuudesta vesienhoidon edistämiseksi (esim. Högmander ym, 2023)</i>
Tarkastellaan yritysten, toimialojen ja järjestöjen muita laatujärjestelmiä valuma-alue suunnittelun edistämässä	<i>Selvitetään esimerkiksi erilaisten ympäristö- tai luonnon monimuotoisuuden tiekarttojen, sopimus- tuotannon tai sertifikaattien mahdollisuutta valuma-alue suunnittelun edistämässä.</i>
Kohdennetaan yksityistä rahoitusta valuma-alue suunnitelmien mukaisiin toimiin.	<i>Valuma-alue suunnitelmat tarjoaisivat mahdollisuuden kohdentaa yksityistä rahoitusta, esimerkiksi säätiöiden, yritysten tai yksityisten lahjoitusten varoja vaikuttaviin ympäristönhoitotoimiin.</i>

Toteutustapa: eri toimialojen vesivastuusitoumukset, yhteistyösopimukset ja toimintamallit, selvitykset, esimerkit, pilotoinnit.

Avaintoimijat: MMM, YM, TEM, tutkimuslaitokset, yritykset

Seurannan keinoja: yritysten vesivastuusitoumukset, vesienhoidon suunnitteluoppaat, yksityisen rahoituksen osuus vesistökuunnostus- ja luonnonhoidon hankkeiden rahoituksesta.

Aikataulu: 2023-2030

Kooste tiekartan toimenpiteistä

	Toimenpidettä aloitettu (tarvitsee lisätoimia)	Toimenpide aloittamatta	
TAVOITE 1. KOORDINAATIO	Vahvistetaan yhteistyötä ja toiminnan koordinointia valuma-alueilla		
	Kootaan yhteen valuma-alueen koordinaation onnistuneet käytännöt ja toimintamallit	–	X
	Vahvistetaan ELY-keskuksen koordinoivaa roolia valuma-alueilla	–	X
	Kehitetään eri organisaatioissa valuma-alueen tarkasteluja tukevia työtapoja	–	X
	Kokeillaan monimuotoisia alueellisia valuma-aluekoordinaation käytäntöjä	X	–
	Tuetaan valtakunnallisten verkostojen avulla valuma-alueen suunnittelun koordinointia	–	X
	Laaditaan valuma-alueen suunnitelmia tarvelähtöisesti ja toteutetaan niiden mukaisia toimia		
	Priorisoidaan valuma-alueen suunnittelun kannalta kriittisimmät kohteet alueellisesti	–	X
	Tuotetaan opasaineistoja monitavoitteiseen valuma-alueen suunnitteluun	X	–
	Laaditaan monitavoitteisia valuma-alueen suunnitelmia	X	–
	Laaditaan esimerkkipolkuja valuma-alueen suunnitelmien toimeenpanosta	X	–
	Tuetaan valuma-alueen suunnitelmien toteutusta kohdentamalla neuvontaa ja rahoitusta niiden mukaisiin toimiin	–	X
	Kehitetään valuma-alueen suunnittelua tukevia työskentelytapoja ja suunnitteluprosesseja		
	Otetaan valuma-alueen tarkastelut osaksi kuntien maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta.	–	X
	Lupa- ja lausunnonmenettelyissä otetaan huomioon valuma-alueen yhteisvaikutukset	X	–
	Tilusrakenteen kehittämishankkeissa otetaan käyttöön valuma-alueen tarkastelut ilmasto- ja ympäristötoimien kohdentamiseksi.	X	X
	Elinympäristökunnostuksia ja luonnonhoitohankkeita suunnitellaan valuma-aluekokonaisuus huomioon ottaen, luonnonmukaisia menetelmiä suosien.	X	–
	Maa- ja metsätalouden vesienhallintaa suunnitellaan ja toteutetaan valuma-alueen ominaisuudet huomioon ottaen sekä ympäristöhaittoja ennaltaehkäiseviä ja luonnonmukaisia menetelmiä suosien.	X	–
	Turvemaiden ennallistamisessa ja suonpohjien jatkokäytössä otetaan valuma-aluekokonaisuus huomioon.	–	X

TAVOITE 2. TIETO, OSAAMINEN JA TYÖKALUT

Parannetaan valuma-alue suunnittelun tietopohjaa ja lisätään ymmärrystä ja osaamista kaikilla tasoilla

Parannetaan valuma-alue suunnittelun keinojen ja luontopohjaisten ratkaisujen tietopohjaa ja konkretisoidaan niiden vaikutuksia.

x

–

Luontopohjaiset menetelmät sisällytetään käytännön työohjeisiin ja neuvontaan.

x

–

Tarjotaan viljelijöille, metsänomistajille ja maanomistajille tietoa päätöksenteon tueksi.

x

–

Kartoitetaan valuma-alue suunnitteluun liittyviä osaamistarpeita ja asiantuntijapalveluiden saatavuutta.

–

x

Kehitetään toimihenkilöiden, neuvojen ja palveluntarjoajien osaamista valuma-alue suunnittelusta.

–

x

Kehitetään valuma-alue suunnitteluun liittyvän koulutuksen sisältöjä, laatua ja tiedonjakokanavia yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

x

–

Kehitetään paikkatietoaineistoja ja suunnittelutyökaluja tukemaan toimenpiteiden kohdentamista ja vaikutusten arviointia

Laaditaan kooste valuma-alue suunnitteluun soveltuvista paikkatietoaineistoista ja työkaluista.

x

–

Hyödynnetään tietotuotteita toimialarajat ylittävästi sekä kehitetään aineistojen avoimuutta ja rajapintapalveluita.

x

–

Kehitetään yhteinen suunnittelualusta, jolla sujuvoitetaan tiedonhallinnan käytäntöjä.

–

x

Varmistetaan tiedonkulku käynnistyvistä hankkeista ja parannetaan rahoituspäätösten tiedonhallintaa viranomaisten välillä.

–

x

Kehitetään suunnittelu-, mallinnus- ja arviointityökaluja esimerkiksi valuma-alueen vedenpidätyskyvyn arviointiin ja seurantaan.

x

–

Panostetaan työkalujen käyttöönottoon ja osaamiseen.

–

x

		Toimenpidettä aloitettu (tarvitsee lisätoimia)	Toimenpide aloittamatta
TAVOITE 3.OHJAUSKEINOT	Julkisen sääntelyn ja tukijärjestelmien arviointi ja kehittäminen		
	Arvioidaan nykyistä sääntelyä valuma-alue-tarkastelun ja yhteisvaikutusten huomioon ottamisen näkökulmasta.	–	x
	Sääntelyä kehittämällä parannetaan valuma-alue-tason vaikutusten hallintaa.	–	x
	Yhdenmukaistetaan maatalouden ja metsätalouden kannustejärjestelmiä, parannetaan kannustejärjestelmien synergiaa valtionavustus- ja tukiohjelmien kanssa ja kohdennetaan toimia vaikuttavuuden mukaan.	–	x
	Laaditaan katsaus kansainvälisistä valuma-aluehallinnan ohjauskeinoista ja arvioidaan niiden sovellettavuutta Suomessa.	–	x
	Toteutetaan kokeiluhanke tulosperusteisen rahoituksen käytöstä valuma-alue-suunnitelmien toimeenpanossa.	–	x
	Selvitetään ekosysteemipalvelujen tuottamiseen perustuvia taloudellisia ohjauskeinoja.	x	–
	Yksityisen sektorin vesivastuullisuus ja muiden yksityisten toimijoiden toimet ja rahoitus		
	Vahvistetaan yritysten vesivastuuprosessia liittyen kestäväan vesienhallintaan ja valuma-alue-lähtöiseen ympäristönhoitoon.	x	–
	Laajennetaan vesienhoidon keinovalikoimaa yritysten vesivastuusitoumuksiin.	x	–
Tarkastellaan yritysten, toimialojen ja järjestöjen muita laatujärjestelmiä valuma-alue-suunnittelun edistämiseksi	–	x	
Kohdennetaan yksityistä rahoitusta valuma-alue-suunnitelmien mukaisiin toimiin.	–	x	

LÄHTEET

- Collins ym., 2020. Collaborative water management across England – An overview over the Catchment Based Approach. *Environmental Science and Policy* 112 (2020) 117–125.
- Gaia Consuting Oy ja Pellervon Taloustutkimus PTT. 2023. Hiilestä kiinni – kehittämissankkeiden vaikuttavuusarviointi. Tiivistelmä. [PowerPoint Presentation \(gaia.fi\)](#)
- Halonen, L. (2016). Metsäojitukset ja vesiensuojelusäätely: sääntelyteoreettinen tutkimus vesiensuojelusäätelyn toimivuudesta (Doctoral dissertation, Itä-Suomen yliopisto).
- Häggblom, O., Härkönen, L., Joensuu, S., Keskisarja, V., & Äijö, H. 2020. Maa- ja metsätalouden vesitalouden suuntaviivat muuttuvassa ympäristössä. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2020:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-186-8>.
- Högmander, P., Salminen, J., Sojamo, S., & Penttilä, O. (2023). Ruokaketjun yritysten vesivastuullisuuden edistäminen vesienhoidon tukena: YRVELY-hankkeen loppuraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 41 | 2023. <https://helda.helsinki.fi/items/927d749c-8e91-4cf8-88ef-80dd6ddd0d2d>
- Järvelä, J. 2002. Valuma-alueen yhteistyömalli maa- ja metsätalouden vesiensuojelussa. Aalto yliopiston selvitystyö. Julkaisematon
- Kinnunen, O., Hjerppe, T. ja Väisänen, S. 2020. ELY-keskusten näkökulma luonnonmukaisten periaatteiden toteutumiseen maatalouden peruskuivatushankkeissa. [Samassa Vedessä –hankkeen raportti](#).
- Linnamaa, J., Hiironen, R., Nuotio, E. (toim.), Valkama, P. (toim.).2023. Valuma-aluelähtöinen suunnittelu ja vesienhoidon toimenpiteiden implementointi. Haasteet Suomessa ja EU:n alueella. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen raportteja 28/2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-143-0>.
- Louhi, P; Hilli, P; Järvelä, E; Hakola, S; Lappalainen, A; Iho, A; Veneranta, L; Huusko, A; Kallasvuo, M; Halonen, T. 2022. Tulosperusteiset rahoitusmallit kalastonhoidon vauhdittajina. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2022:19. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-747-1>
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2023a. Omavarainen alkutuotanto ja vihreä siirtymä rakentavat kokonaisturvallista yhteiskuntaa: Maa- ja metsätalousministeriön virkakunnan ehdotuksia tulevaan hallitusohjelmaan. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-584-2>

- Maa- ja metsätalousministeriö. 2023b. Suojavyöhykkeiden kohdentamisaineistoon muutoksia - kehittämisprojekti käynnistynyt. Tiedote 22.5.2023. Saatavana: <https://mmm.fi/-/suojavyohykeiden-kohdentamisaineistoon-muutoksia-kehittamisprojekti-kaynnistynyt>.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2022. Kansallinen metsästrategia 2035. Kansallisen metsäneuvoston 14.12.2022 hyväksymä. Saatavana [Kansallinen+metsästrategia+2035+MN+hyväksymä+14122022.pdf](#) (mmm.fi)
- Mika Marttunen ja Mari Annala (toim.) (2023) Valuma-alue suunnittelulla kohti hiilineutraalia maankäyttöä – SysteemiHiili-hankkeen tulokset. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 35/2023. <https://helda.helsinki.fi/items/9530945d-794e-4acc-843b-7929abeacf08>
- Kauppinen E., Puustinen, M., Triipponen, J-P., Sallmén, A. & Leppiniemi, O. (2017) Ilmastokestävien valuma-alueiden työkalut. Biotalouskeinoin kohti ilmastokestävyyttä II (BILKE II) hankkeen loppuraportti. <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B67CAFF6D-6317-4D54-9DE7-6B3414F9AAA3%7D/127785>
- Kumpulainen, S. 2023. [Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman \(MISU\) osaamisen, koulutuksen ja neuvonnan kokonaisuus](#). Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu. 84 s.
- Paloniemi, R. (2019). Luontopohjaisten ratkaisujen käytännön toteuttaminen maakunnissa ja kunnissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:49.
- Parjanne, A. & Marttunen, M. 2021. Luonnonmukaiset tulvariskien hallintaratkaisut Itämeren alueella. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/325482>
- Parjanne, A., Ahopelto, L. ja Parkkila, P. (2020). Ohjeita kuivuusriskien hallintasuunnitelman laadintaan. Saatavana [ef44b6d0-bd08-a1f7-393b-48a9bfb74808](#) (ely-keskus.fi)
- Salo, T., Mylly, M., & Parkkila, P. (2021). Maatalouden ja vesihuollon sopeutumistoimet lisääntyviin kuivuusjaksoihin. Luonnonvara- ja biotalous tutkimus 87/2021. Luonnonvarakeskus. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551257>
- Sojamo, S., Salminen, J., Puharinen, S. T., Belinskij, A., Halonen, M., Heikinheimo, E., ... & Usva, K. (2021). Vesivastuullinen Suomi 2030 – parhaat käytänteet, ohjauskeinot ja toimintamallit. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:26. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163047/VNTEAS_2021_26.pdf
- Sorvali, J., Kautto, N. ja Mäki, M. 2023. Ilmastomuutokseen sopeutumisen osaamisen kehittäminen luonnonvara-aloilla. Luonnonvara- ja biotalous tutkimus 51/2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-704-4>
- Tölli, H. 2022. Isolohko on voimaa. Peltojen kiinteistö rakenteen kehittämisohjelma. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2022:19.
- WaterDrive-hankkeen Suomen kansalliset kehityspolut. 2021. Julkaisematon.

Liitteet

LIITE 1. Valuma-alue suunnittelun tasot

Taso	Keskeiset toimijat	Toiminta
Valta-kunnallinen	EU, ministeriöt, tutkimuslaitokset, korkeakoulut	Kansallinen lainsäädäntö Taloudelliset ohjaukset Kansalliset strategiat ja ohjelmat Hallinnon tulosohtaus Tiedon tuottaminen Tutkimus, koulutus, rahoitus
Vesistö- tai vesienhoito-alue	ELY-keskus, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Maakuntien liitot, tutkimuslaitokset, yhdistykset ja alueelliset verkostot	Vesien ekologisen tilan luokittelu Vesienhoidon toimenpideohtelmat Tulvariskien hallintasuunnitelma Maakuntakaava Maakunnan ilmasto-ohjelma Alueellinen metsäohjelma Luonnonvarasuunnittelu Vesistövisiot Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmat Alueellinen hankerahoitus
Osavaluma-alue	ELY-keskus, kunnat, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, kalatalousalueet, alueelliset yhdistykset,	Yleiskaavat Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat Alue-ekologinen suunnittelu Ympäristövaikutusten arviointi Kaupunkien ympäristöohjelmat Monimuotoisuuskeskittymät
Pieni valuma-alue	Kunnat, metsäsuunnittelijat, neuvonta-organisaatiot, yhdistykset, hankkeiden toteuttajat	Asemakaava, hulevesien hallinta Ympäristö- ja vesiluvat Luonnonhoitohankkeet Suometsän hoitosuunnitelma Vesistö- ja valuma-aluekunnostukset
Toteutus-taso	Vesitaloussuunnittelijat, vesitalousasiantuntijat, ojitusyhteisöt, viljelijät, metsänomistajat ja muut maanomistajat, osakaskunnat ja vesialueiden omistajat, paikalliset yhdistykset, asukkaat	Vesilain ja ympäristösuojelulain mukaiset ilmoitukset, toimitukset Rakennusluvut Maankuivatus Maatilojen ympäristösuojelut Peltolohko- ja metsäkuviokohtaiset toimenpiteet ja tuet Suojelun alueiden hoitotoimenpiteet

LIITE 2. Valuma-alue suunnitteluun liittyviä tavoitteita kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa

Ohjelman nimi	Tavoitteita valuma-alue suunnittelulle
Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030	Suunnitelma sisältää ilmastonmuutokseen liittyvän riski- ja haavoittuvuustarkastelun. Tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen käytön ja hoidon kestävyysparantaminen uusien laaja-alaisen yhteistyömuotojen, kuten valuma-aluekohtainen suunnittelun avulla.
Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MMM)	Suunnitelman päämääränä on kestävä kehitys tavoitteiden mukaisesti edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalouden päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen. Yhtenä toimenpiteenä on valuma-alueen suunnittelu ilmastokestävien hankkeiden sekä vesien suojelun toteuttamiseksi. Suunnitelman tavoitteena on toteuttaa maa- ja metsätalouteen valuma-alueen suunnitelmia 100 000 hehtaarin alueelle vuoteen 2035 mennessä.
Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat vuosille 2022-2027	Vesienhoidon tavoitteena koko EU:ssa on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä tila vuoteen 2027 mennessä. Valtioneuvoston hyväksymissä alueellisissa vesienhoitosuunnitelmissa ja toimenpideohjelmissa määritellään toimenpiteet hyvän tilan saavuttamiseksi. Eri hallinnonalat edistävät toimenpiteiden toteutusta omien resurssiansa ja toimivaltansa rajoissa. Vesien- ja merenhoidon toimeenpanoon on haettavissa vuosittain avustuksia.
Tulvariskien hallintasuunnitelmat vuosille 2022-2027	Tulvariskien hallinnan tavoite on arvioida ja vähentää tulvariskejä sekä estää tai vähentää tulvista aiheutuvia vahinkoja. Suunnitelmissa ehdotettuja toimenpiteitä ovat mm. tulvavesien pidättäminen valuma-alueilla. Hallintasuunnitelmissa otetaan huomioon ilmastonmuutokseen varautuminen ja vesienhoidon tavoitteet.
Helmi-elinympäristö-ohjelma 2021-2030 (MMM & YM)	Tavoitteena on hoitaa ja ennallistaa elinympäristöjä laajoina kokonaisuuksina ja usean toimijan yhteistyönä. Ohjelmassa suojellaan ja ennallistetaan soita, kunnostetaan metsäisiä elinympäristöjä, arvokkaita lintuvesiä, perinnebiotooppeja, pienvesikohteita ja rantaluonto-tyyppejä. Tätä tavoitellaan muun muassa teemakohtaisten toimenpiteiden keskittämällä valuma-alue tarkastelujen avulla. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

Ohjelman nimi	Tavoitteita valuma-alue suunnittelulle
Kansallinen luonnon monimuotoisuus-strategia 2035 (kuulemisluonnos 14.12.2023)	Strategian tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä luontokato on pysäytetty ja luonnon monimuotoisuus elpyy. Se ohjaa luonnonsuojelun, -hoidon ja ennallistamisen politiikkaa. Strategiaan on kirjattu elinympäristöä koskevia ja valuma-alueen tavoitteita. Näitä ovat mm. sisävesien valuma-alueen hydrologisen ja ekologisen toiminnallisuuden parantaminen valuma-aluekohtaisilla toimilla, suojelualueiden kytkeytyvyyden parantaminen, suojelun tukialueiden valuma-aluekohtainen kehittäminen, valuma-aluekohtaisiin suunnitelmiin perustuva luontotyyppeiden ennallistaminen.
Kansallinen metsästrategia 2035	Kansallinen metsästrategia kuvaa metsäalan tärkeimmät kehittämistavoitteet, joihin julkinen valta keskittyy osana alan yhteistä kehittämistä. Strategian elonkirjoa talousmetsissä -kärkihankkeessa tavoitteena on vahvistaa metsien monimuotoisuutta mm. viemällä käytäntöön Metka-kannustejärjestelmän mukainen suometsien suunnittelun toimintamalli ja valuma-alue tarkastelut sekä tunnistamalla vesistökuormituksen riskipaikat valuma-alueella.
Metsätalouden kannustejärjestelmä	Metsätalouden uusi määräaikainen kannustejärjestelmä Metka astuu voimaan vuoden 2024 alusta. Rahoitusjärjestelmä painottaa aktiivista ja oikea-aikaista metsien hoitoa ja luonnonhoitotoimia ottaen huomioon hiilensidonnassa kasvattaminen ja luonnon monimuotoisuuden parantamisen. Suometsän hoidon tuen painopisteenä on jatkossa suoalueen tai sen osa valuma-alueen kokonaisvaltainen suunnittelu, ottaen huomioon valuma-alueella aikaisemmin suunnitellut ja toteutetut toimenpiteet. Myös metsäluonnon hoitohankkeiden toteuttamisessa tavoitteena on tunnistaa kohdevesistön valuma-alueelta ne metsätalousalueiden kuormituslähteet, joista aiheutuvia vesistöhaittoja voidaan vähentää aktiivisilla vesiensuojelutoimilla.
Suomen CAP-suunnitelma 2023-2027	Suunnitelman tavoitteena ovat aktiivinen ruuantuotanto, ympäristö- ja ilmasto- ja maatalous sekä uudistuva ja monipuolinen maaseutu. Suunnitelman tavoite on lisätä ilmastot- ja ympäristötoimien vaikuttavuutta ja kannustaa viljelijöitä kohdennettuihin toimenpiteisiin. Ympäristötoimia ohjaavat mm. viisivuotiseen ympäristösitoumukseen perustuva ympäristökorvaus, ekojärjestelmätuki, kestävä tuotantotapaa ja ympäristön tilaa parantavat investoinnit (mm. yhteinen ojitusinvestointi), ei-tuotannolliset uomakunnostukset ja kosteikkoinvestoinnit sekä sopimukset kosteikkojen tai luonnonhoidosta.

Ohjelman nimi	Tavoitteita valuma-alue suunnittelulle
Vesitalousstrategia 2030 (MMM)	Vesitalousstrategia ohjaa maa- ja metsätaloisministeriön toimialan vesitaloustehtävien hoitoa ja toimii tulosohjauksen, toiminnan ja talouden lähtökohtana. Tavoitteena on yhteensovittaa vesitaloustehtävien toimeenpanossa vesivarojen kestävä käyttö, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, vesistöjen kunnostus ja vesienhoito sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen eri intressit huomioiden. Pinta- ja pohjavesien kestävä käyttö tulee perustua kattavaan ja ajantasaiseen tietoon ja valuma- ja vesistöalueittaiseen tarkasteluun.
Maa- ja metsätalouden vesienhallinnan työohjelma (MMM ja YM)	Työohjelma toimii suuntaviivana maa- ja metsätalouden kestävä vesienhallinnan edistämiseksi. Yhtenä tavoitteena on, että vuoteen 2035 mennessä kaikki maa- ja metsätalouden vesienhallinnan toimenpiteet perustuvat valuma-aluekohtaiseen suunnitteluun, ja niissä toteutetaan aina kohteeseen soveltuvat vesienhallintaa parantavat ja luonnonmukaiset ratkaisut.
Happamien sulfaattimien aiheuttamien haittojen vähentämisen suunta- viivat vuoteen 2020 (MMM ja YM)	Strategiaan on sisällytetty tavoitteet ja linjaukset happamista sulfaattimista aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Happamien sulfaattimien aiheuttamien haittojen torjumiseksi ja niihin varautumiseksi on tarpeen tehdä valuma-aluekohtaiset suunnitelmat, joissa arvioidaan toimenpiteiden kustannustehokkuus ja ympäristövaikutukset.
Peltorakenteen kehittämisohjelma (MMM)	Hankkeessa on esitetty toteutettavaksi toimenpiteitä, jotka vievät kohti parempaa tilusrakennetta. Tavoitteena on mm. kokeilla valtion maanhankintojen kautta alueiden ohjaamista ilmaston ja ympäristön kannalta parhaaseen käyttöön, sekä edistää valuma-aluekohtaisia peruskuivatushankkeita, jotka mahdollistavat tilusrakenteen ja ympäristön kannalta tarkoituksenmukaisen kuivatusverkoston rakentamisen.
Kalatalouden ympäristöohjelma (Luonnonvarakeskus)	Ohjelman tavoitteena on edistää Suomen kalavarojen elinvoimaisuutta ja monimuotoisuutta parantamalla kalakantojen luontaista lisääntymistä. Aluesuunnittelun, velvoitetarkailun sekä verkostoitumisen kehittämisellä tavoitellaan tehokkaampaa kalatalouden, vesienkäytön ja ympäristönsuojelun tavoitteiden yhteensovittamista.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-727-0
ISSN pdf: 2490-0966